

Inhoud

1. Over dit informatiebeeld.....	3
Aanleiding.....	3
Doel van dit informatiebeeld.....	3
Methode.....	3
Afbakening.....	4
Beperkingen.....	5
2. Actuele ontwikkelingen.....	6
Islamitisch extremisme.....	6
Rechts-extremisme.....	8
Links-extremisme.....	9
Andere politieke ideologieën.....	9
Single issue-extremisme.....	11
Salafisme en antidemocratische tendensen.....	12
Polarisatie en discriminatie.....	13
3. Aanbod.....	15
Casuïstiek per stadsdeel.....	15
4. Vatbaarheid per stadsdeel: eerste blik.....	17
Centrum.....	18
Noord.....	22
Oost.....	27
West.....	31
Nieuw-West.....	35
Zuid.....	41
Zuidoost.....	45

1. Over dit informatiebeeld

Aanleiding

Het programma Radicalisering & Extremisme heeft de behoefte om beter zicht te krijgen en te houden op radicalisering in de stad. Welke informatie is beschikbaar die hier inzicht in geeft? Welke ontwikkelingen zijn zichtbaar in de verschillende vormen van radicalisering?

Om hier inzicht in te krijgen wordt halfjaarlijks een informatiebeeld opgesteld. Dit zodat het programmateam tijdig kan bepalen of en welke bijsturing nodig is en in hoeverre er voldoende zicht is op bepaalde (nieuwe) fenomenen of gebieden. Ook kan het dienen om input te geven aan het sociaal domein en preventief beleid gericht op het tegengaan van de vatbaarheid voor radicalisering

Doel van dit informatiebeeld

Met dit rapport informeert het programma Radicalisering & Extremisme bestuurders en kernpartners over de trends en ontwikkelingen op het gebied van radicalisering en extremisme in Amsterdam – het actuele informatiebeeld – voor zover deze bekend zijn bij het programma, zodat zij tijdig kunnen bijsturen waar nodig.

Methode

Voor dit beeld zijn twaalf professionals vanuit de zeven stadsdelen geïnterviewd, onder wie ^{5.1.2.e} ^{5.1.2.e} Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met de NCTV, CTER¹ en met ^{5.1.2.e} vanuit politie, Reclassering Nederland, OM, WPI en GGD. Ook is een expert op het gebied van onderzoek en radicalisering gesproken over de methode en vraagstelling. De gesprekken vonden plaats van half maart t/m half mei 2020.

Verder is vanuit OIS data geleverd over de vatbaarheid voor radicalisering per stadsdeel. Ook is informatie benut vanuit de casuïstiek (iPGA-R) en het Meld- en Adviespunt Radicalisering (MAP). Voor hoofdstuk 2 is daarnaast informatie gebruikt vanuit de NCTV: het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) 52 en periodieke informatiebeelden en van overzichten vanuit adviesbureau NTA over de coronacrisis en radicale groepen.

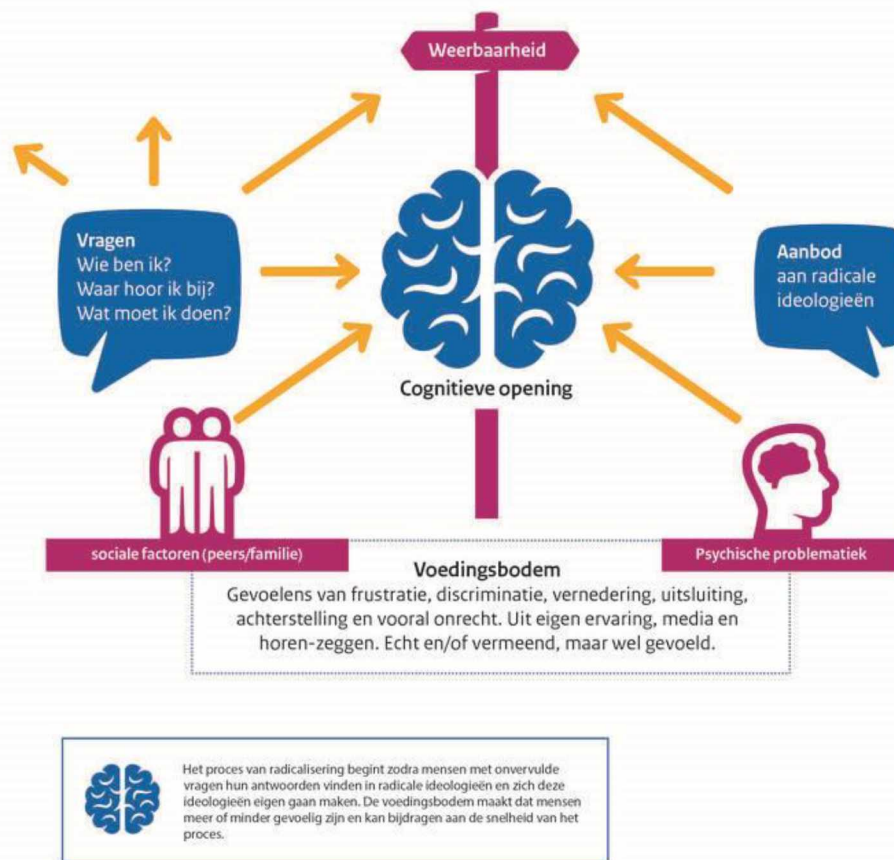
Het conceptbeeld is vervolgens aangevuld met informatie vanuit het programma Radicalisering & Extremisme en ter verificatie en aanvulling voorgelegd aan ^{5.1.2.h} ^{5.1.2.e} Voor het volgende informatiebeeld wordt de methode verder uitgewerkt en besproken met wetenschappers van de denktank.

---

¹ CTER staat voor Contra Terrorisme, Extremisme en Radicalisering en is onderdeel van de informatieorganisatie van de politie.

Afbakening

Elk radicaliseringsproces is uniek, er is geen vast patroon.² Het model van Mellis (2014, zie afbeelding) maakt inzichtelijk dat er om te radicaliseren in elk geval aanbod van radicaal gedachtegoed moet zijn, en een cognitieve opening voor dit gedachtegoed, die naast vatbaarheid bepaald wordt door onder meer sociale en psychische factoren. Zoals ook Veldhuis & Bakker³ bepleiten, hebben externe factoren zoals het politieke klimaat of economische ontwikkelingen geen directe invloed op radicalisering, maar spelen sociale en individuele factoren hierin een intermediaire rol. Met andere woorden: externe factoren bepalen de leefomgeving van het individu, maar sociale en individuele factoren bepalen hoe het individu op deze leefomgeving reageert.

Vooraf voor een preventieve aanpak is het van belang niet alleen informatie te hebben over personen die al bereid zijn tot extremisme, maar juist ook over wat daaraan vooraf gaat: de voedingsbodem of vatbaarheid. Risico van een dergelijk breed informatiebeeld is dat deze vatbaarheid als voorspeller wordt gezien voor radicalisering. Van groot belang om te onthouden is dat vatbaarheid alleen niet leidt tot radicalisering: er zijn immers veel personen die in meer of minder mate vatbaar zijn, maar slechts een zeer klein aandeel hiervan radicaliseert. Bovendien

² Zie Uitgangspuntennotitie preventie radicalisering voor een overzicht van literatuur en oorzaken van radicalisering.

³ Veldhuis, T. M. & Bakker, E. (2007). Causale factoren van radicalisering en hun onderlinge samenhang. *Vrede en Veiligheid*, 36 (4), 447-470.

radicaliseren ook personen die niet kwetsbaar zijn en is het risico op stigmatisering van bepaalde (groepen) personen of wijken groot. Tegelijkertijd is er behoefte zicht te hebben op wat er speelt in de stad en hier preventief op te kunnen handelen: voorkomen is immers beter dan genezen.

In dit informatiebeeld is getracht dit dilemma recht te doen door naast vatbaarheid aandacht te besteden aan aanbod en trends en ontwikkelingen die enige inzage geven in sentimenten die spelen onder Amsterdammers. Echter: zelfs als er in een bepaalde wijk vatbaarheid én aanbod is, wil dit nog niet zeggen dat personen uit deze wijk zullen radicaliseren. Zoals het model van Mellis laat zien spelen diverse factoren een rol in het al dan niet ontstaan van een cognitieve opening, die grotendeels individueel gebonden zijn en waar dit informatiebeeld dan ook geen inzage in biedt.

Hoofdstuk 2 beschrijft de actuele ontwikkelingen van het afgelopen halfjaar, zowel in extremistische groepen (landelijk en internationaal) als in Amsterdam. In hoofdstuk 3 komt het aanbod aan bod. Tot slot wordt in hoofdstuk 4 per stadsdeel een eerste beeld van vatbaarheid geschetst.

Beperkingen

Aangezien radicalisering vaak in het onzichtbare speelt en ongrijpbaar is, zal een informatiebeeld over dit onderwerp altijd onvolledig zijn. In dit beeld is de informatie die momenteel beschikbaar is verwerkt. Door zowel cijfermatige als kwalitatieve informatie te gebruiken is getracht een zo compleet mogelijk beeld te geven. Beide typen informatie kennen echter beperkingen. Zo gaat het bij kwalitatieve informatie vaak om de mening van één persoon en is het niet mogelijk een representatief beeld te schetsen. Terwijl cijfers afhankelijk zijn van registratie of (in het geval van enquête-onderzoek) respons, en ook slechts een deel van het verhaal vertellen. Deze beperkingen moeten in gedachten worden gehouden bij het trekken van conclusies uit deze informatie.

Zoals gezegd is de methode voor dit informatiebeeld nog in ontwikkeling. Bepaalde aanvullingen worden al beoogd voor een volgend informatiebeeld. Ten eerste zijn uit de stadsdelen slechts enkele professionals gesproken, waardoor de kwalitatieve informatie over de vatbaarheid en ontwikkelingen in de stadsdelen beperkt is. Na de zomer worden – mits de huidige coronamaatregelen dit toelaten – bijeenkomsten per stadsdeel georganiseerd om dit beeld te verifiëren en te duiden met een bredere groep professionals. Op basis hiervan wordt het volgende informatiebeeld aangescherpt. Ten tweede is momenteel minimale informatie beschikbaar over extremistisch aanbod in Amsterdam. Een netwerkanalyse in samenwerking met veiligheidspartners biedt hier mogelijk inzicht in. Voor het volgende informatiebeeld wordt de haalbaarheid en wenselijkheid van een dergelijke netwerkanalyse onderzocht.

Tot slot is belangrijk te benoemen dat de dataverzameling voor dit informatiebeeld plaatsvond in de beginperiode van de coronamaatregelen. Hierdoor is vermoedelijk minder informatie opgehaald dan in een andere situatie mogelijk was geweest, doordat geplande bijeenkomsten kwamen te vervallen, prioriteiten van professionals mogelijk elders lagen en gesprekken telefonisch gevoerd moesten worden.

2. Actuele ontwikkelingen

In dit hoofdstuk worden actuele ontwikkelingen in extremistische groepen, andere zorgelijke ontwikkelingen en de weerslag hiervan op Amsterdam besproken, evenals relevante incidenten in de stad. Het gaat hierbij om de ontwikkelingen van het afgelopen halfjaar. Eerst komen de ontwikkelingen voor verschillende vormen van extremisme (islamitisch, rechts-, links- en single issues, waaronder dierenrechten- en milieuextremisme) aan bod. In navolging van het DTN komen daarnaast ontwikkelingen op het gebied van mogelijk antidemocratische tendensen (salafisme en polarisatie) aan bod.

Dit hoofdstuk is gebaseerd op het meest recente Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN 52) en periodieke berichten van de NCTV, evenals op de gesprekken met professionals uit de stadsdelen en informatie vanuit de iPGA-R⁴ en OOV. Ook is gebruikgemaakt van stukken van adviesbureau NTA over radicale groepen en de coronacrisis.

Islamitisch extremisme⁵

Nederlandse beweging

In Nederland telt de jihadistische beweging ruim vijfhonderd personen, qua omvang is de beweging stabiel. De NCTV acht een terroristische aanslag uit deze hoek nog steeds voorstelbaar (DTN 52). In 2020 kwamen tot dusver vier meldingen binnen bij het MAP over zorgen rond een persoon vanwege radicalisering naar islamitisch extremisme. In de iPGA-R zijn 49 personen opgenomen vanwege signalen van islamitisch extremisme, veruit het grootste deel van de personen in de aanpak.

De jihadistische beweging in Nederland houdt zich bezig met propagandavervaardiging en – **Buiten reikwijdte, casuïstiek** (DTN 52). Bij het MAP is van dit laatste één signaal bekend uit het afgelopen halfjaar.

Buiten reikwijdte, casuïstiek

De laatste arrestatie van jihadisten in Nederland was in november 2019 (DTN 52). De meest recente opzienbarende veroordeling was afgelopen maart, toen Gökmen T. werd veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf.⁶ In april zou de rechtszaak van zes verdachten van een

⁴ Voor informatie over personen in de iPGA-R is de peildatum 1-4-2020 gehanteerd, bij informatie vanuit het MAP is gekeken naar de meldingen in 2020 t/m mei.

⁵ Onder islamitisch extremisme worden alle vormen van extremisme verstaan die voortkomen uit een fundamentalistische opvatting van de islam. In de praktijk zijn op dit moment vooral ontwikkelingen m.b.t. jihadisme relevant, maar ook andere vormen van islamitisch extremisme vallen binnen de scope van het programma R&E. In navolging van de AIVD wordt de volgende definitie van jihadisme gehanteerd: 'Extremistische ideologie waarin de verheerlijking van de gewelddadige jihad centraal staat'. Het gaat hier dus uitsluitend om verheerlijking van de *gewelddadige* jihad: de term jihad heeft voor veel moslims een positieve betekenis, belangrijk is dan ook in gedachten te houden dat in dit stuk met de term jihadisme de gewelddadige invulling ervan wordt bedoeld.

⁶ <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/03/20/tramschutter-heeft-de-hele-samenleving-ernstige-vrees-aangejaagd-a3994447>

Arnhemse terroristische cel van start gaan, maar door de coronacrisis is dit verplaatst naar juni.⁷ Reclassering Nederland geeft aan dat deze verdachten vooraanstaande figuren zijn voor sommige leden van de jihadistische beweging, waardoor de rechtszaak reacties zou kunnen oproepen.

Internationale dreiging

Het DTN 52 beschrijft verder dat de dreiging vanuit internationale jihadistische organisaties zoals ISIS en al Qa'ida weliswaar kleiner is geworden maar niet is verdwenen, deze organisaties en hun sympathisanten hebben nog altijd de intentie om een aanslag tegen of in Europa te plegen.

Dreiging gaat vooral uit van ISIS-sympathisanten, die voornamelijk alleen handelen.

5.1.2.i
5.1.2.i

Uitreizigers

In totaal bevinden zich ongeveer 145 Nederlandse uitreizigers in Syrië en de omliggende landen, waarvan een groot deel in opvangkampen of in detentie in Noordoost-Syrië (DTN 52). Vanuit Amsterdam zijn er acht uitreizigers die (nog) niet zijn teruggekeerd in Nederland.

5.1.2.e
Buiten reikwijdte, casuïstiek

Terugkeerders en gedetineerden

De NCTV ziet potentiële geweldsdreiging vanuit terugkeerders die in het strijdgebied training, gewelds- en gevechtservaring hebben opgedaan; ook kunnen terugkeerders een inspirerende rol innemen in de jihadistische beweging in Nederland (DTN 52). Zes uitgereisde Amsterdammers zijn teruggekeerd naar Nederland en momenteel opgenomen in de iPGA-R, vier van hen zijn gedetineerd. Een andere zorg van de NCTV zijn gedetineerde jihadisten die elkaar negatief beïnvloeden en netwerken vormen. Ook de AIVD signaleert een dreiging in netwerkvorming op terroristenafdelingen, evenals in terugkeer van personen in hun oude netwerk na hun vrijlating (jaarverslag 2019). Negen personen in de iPGA-R – opgenomen vanwege signalen van islamitisch extremisme – zijn gedetineerd.

5.1.2.e
Buiten reikwijdte, casuïstiek

Reactie op coronacrisis

Sommige jihadisten zien COVID-19 als een straf van Allah tegen de westerse wereld (DTN 52). In ISIS-propaganda wordt opgeroepen tot het plegen van aanslagen, een aanslag op een ziekenhuis of ander doelwit in de vitale sector zal immers vooral nu bijdragen aan instabiliteit. ISIS moedigt volgers aan om misbruik te maken van de situatie (angst en verlamming) in vijandige gebieden.⁹ Tegelijkertijd zorgen de wereldwijde maatregelen voor belemmering: internationale reizen zijn moeilijker, ook zijn er minder grote groepen mensen (DTN 52).

⁷ <https://www.gelderlander.nl/arnhem/verdachten-arnhemse-terreurel-blijven-voorlopig-stzitten-a32bf5e5/>

⁸ 5.1.2.i

⁹ NTA Corona update.

Overige thema's

Tot slot benoemt de NCTV dat islamistische stromingen in Turkije meer bewegingsvrijheid krijgen, waaronder groeperingen die gelieerd zijn aan radicaal politiek salafisme en de Moslimbroederschap. Hierdoor zouden ook Turkse Nederlanders makkelijker in aanraking kunnen komen met radicaal gedachtegoed (DTN 52), wat overigens niet wil zeggen dat dit ook extremistisch gedachtegoed is. Momenteel is onbekend in hoeverre deze ontwikkelingen hun weerslag hebben op Amsterdam.

Rechts-extremisme

Dreiging en ontwikkeling

Een belangrijke ontwikkeling is dat rechts-extremistische aanslagplegers geen lid zijn van een traditionele extreemrechtse organisatie, maar zich onderdeel voelen van een wereldwijde internetgemeenschap, van een groter geheel. Dit betekent dat eenling online kunnen radicaliseren zonder ooit formeel lid te worden van een organisatie. In Nederland zijn rechts-extremistische organisaties offline gefragmenteerd, er zijn geen aansprekende leiders en groepen zijn marginaal en slecht georganiseerd. Tegelijkertijd is er een toename van geweld uit deze hoek in westerse landen. De rechts-terroristische aanslag in Christchurch heeft geïnspireerd tot aanslagen in onder meer El Paso, Oslo, Halle en Hanau. Ook in Nederland zijn er sympathisanten van dit gedachtegoed, de NCTV acht een dergelijke copycat-aanslag in Nederland dan ook voorstelbaar (DTN 52).

Naast deze ontwikkeling van offline naar online, is in de afgelopen jaren ook een verandering zichtbaar in ideologie.¹⁰ Voorheen kenmerkte rechts-extremisme zich door een neonazistisch, fascistisch en antisemitisch gedachtegoed. In de huidige vormen van rechts-extremisme gaat het vooral om anti-islam- en om alt-rightgedachtegoed:

- Anti-islamgedachtegoed wordt vaak gecombineerd met ideeën over het behouden van de nationale identiteit en een anti-migratiestandpunt, waarbij nauwelijks onderscheid tussen migranten en moslims wordt gemaakt. Bij de aanhangers van dit gedachtegoed komen traditionele rechts-extremistische ideeën zoals antisemitisme en Hitlerverheerlijking weinig voor.
- Alt-rightgedachtegoed – in Nederland te vinden bij Erkenbrand – stelt ras centraal en is tegen rassenvermenging. Binnen dit gedachtegoed heerst de omvolkingstheorie, ook is er sprake van antisemitisme. Erkenbrand streeft naar een blanke etnostaat zonder andere rassen en richt zich vooral op witte mannen die hun positie zouden moeten verdedigen. Typierend aan Erkenbrand is verder dat ze het gedachtegoed in een intellectuele vorm gieten.

Onderzoeker ^{5.1.2.e} 5.1.2.e ziet bovendien de langer lopende ontwikkeling dat rechtsextremistisch gedachtegoed meer mainstream is geworden, en merkt op dat bij extreemrechts de lijn veel moeilijker te trekken is welke uitingen wel en niet geaccepteerd zijn dan bijvoorbeeld bij jihadisme. Ook valt het ^{5.1.2.e} 5.1.2.e op dat er relatief weinig aandacht is voor rechts-extremisme. Buiten reikwijdte, casuïstiek

Buiten reikwijdte, casuïstiek

¹⁰ AIVD (2018). Rechts-extremisme in Nederland: een fenomeen in beweging.

¹¹ Buiten reikwijdte, casuïstiek

Twee personen in de iPGA-R zijn opgenomen vanwege signalen van rechts-extremisme. Over rechts-extremisme zijn tot dusver in 2020 geen meldingen binnengekomen bij het MAP. Wel kwam er een adviesvraag binnen over hoe als hulpverleningsorganisatie om te gaan met mogelijk rechts-extremistische ideeën. Bij de casus die aanleiding was voor deze vraag, bleek het LSE betrokken te zijn en geen sprake te zijn van een veiligheidsrisico.

Reactie op coronacrisis

Extreemrechtse groepen spreken zich volop uit over de coronacrisis. Narratieven richten zich tegen de overheid, die te zwak zou optreden, de bevolking niet juist zou informeren, of de schuld wordt gelegd bij globalisme en multiculturalisme: in dit kader wordt gepleit voor het sluiten van de grenzen. Daarnaast richten uitingen zich tegen moslims of mensen met een migratieachtergrond. Ook gaan er beschuldigingen rond dat de overheid de dreiging van het virus overdrijft. Complottheorieën rond het virus worden onder andere verspreid in extreemrechtse kringen.¹²

Links-extremisme

Dreiging en ontwikkeling

De extreemlinkse beweging in Nederland is volgens de NCTV zeer beperkt in omvang, ook is er vrijwel geen sprake van overgang tot daden (DTN 52).^{5.1.2,i}

5.1.2,i

Er zijn momenteel geen personen in de iPGA-R opgenomen vanwege signalen van links-extremisme. Ook zijn er over deze vorm van extremisme tot dusver in 2020 geen meldingen binnengekomen bij het MAP.

Reactie op coronacrisis

Ook vanuit extreemlinkse groepen komen reacties op de coronacrisis, zoals kritiek op het kapitalisme, kritiek op de overheid die te veel belang zou hechten aan economie, te weinig zou doen voor de (kans-)armen, of teveel dwang uitoefent, en soms reacties op acties vanuit extreemrechtse hoek.¹⁴

Andere politieke ideologieën

Twee personen zijn in de iPGA-R opgenomen vanwege een andere vorm van extremisme vanuit een politieke ideologie. Het gaat om één persoon met PKK-sympathie en één persoon die lid is van DHKP/C.¹⁵ Deze beide organisaties worden door de NCTV en AIVD beschouwd als terroristische organisaties. Het gaat om marxistisch-leninistisch geïnspireerd en (in het geval van PKK) nationalistisch separatistisch terrorisme. Daarbij kan worden opgemerkt dat deze organisaties wel

¹² NTA.

¹³ Signalement 6/2020.

¹⁴ NTA.

¹⁵ <https://www.aivd.nl/onderwerpen/terrorisme/niet-jihadistisch-terrorisme>

gewelddbereidheid tonen, maar zich niet richten op geweld tegen de Nederlandse samenleving of Nederlandse doelwitten.

Kader Coronacrisis

Rond COVID-19 doen op social media veel complottheorieën de ronde, bijvoorbeeld dat het een biowapen zou zijn, dat het virus is uitgevonden door Bill Gates of verspreid wordt door het 5G netwerk (zie volgende paragraaf).¹ Complottheorieën over het coronavirus verspreiden zich zeer snel en vinden weerklank in mainstream media.¹

Zoals hierboven beschreven, uiten ook extremistische groepen zich over de coronacrisis en willen zij misbruik maken van de situatie om hun ideeën te verspreiden. In een periode waarin mensen meer geïsoleerd zijn, hun informatie voor een groter deel van internet halen en er bovendien veel angst en onzekerheid is, zou er een grotere voedingsbodem voor online radicalisering en extremisme kunnen zijn. Hoewel de NCTV (nog) geen aanwijzingen ziet dat de aanhang van extremistische organisaties groeit, geeft zij wel aan dat dit vraagt om een alerte houding van scholen, ouders en instellingen.¹

Vanzelfsprekend heeft de coronacrisis een grote impact op Amsterdamse jongeren en houdt dit hen bezig, de maatregelen hebben dan ook op al hun leefgebieden impact (school, werk, dagbesteding, sociaal leven, hulpverlening, etc.).¹ Voor dit informatiebeeld is vooral de vraag uitgezet of complottheorieën rond COVID-19, of andere van de hierboven beschreven sentimenten die rondgaan in extremistische groepen, gehoord worden in Amsterdam.

Volgens professionals van de stadsdelen hebben complottheorieën rond COVID-19 een groot bereik, maar hoeveel mensen er daadwerkelijk in geloven is niet duidelijk. Uit meerdere stadsdelen (Nieuw-West, West en Noord) komt het signaal naar voren dat complottheorieën rondgaan, bijvoorbeeld dat het virus is gemaakt door Trump of Bill Gates, of dat het te maken heeft met 5G. Ook gaan verhalen rond dat de overheid het virus gebruikt om angst te zaaien of om teveel macht uit te oefenen. Enkele professionals geven aan dat vooral jongeren gevoelig kunnen zijn voor complottheorieën, dat jongeren wat ze op social media lezen snel geloven. In elk geval worden complottheorieën over corona dus ook verspreid onder Amsterdamse jeugd.

In stadsdelen Centrum en Zuid hebben de gesproken professionals geen signalen dat complottheorieën over COVID-19 de ronde doen. In stadsdeel Zuidoost leeft de theorie dat zwarte mensen immuun zijn voor corona, het is onduidelijk hoe breed gedeeld deze theorie is.

Uit meerdere stadsdelen komt de zorg naar voren dat jongeren (die soms al kwetsbaar waren) nu meer in een isolement zitten, en het feit dat zij meer online zijn/informatie online zoeken. Ook zien professionals risico in het wegvallen van tegengeluid door dit isolement en doordat er bijvoorbeeld minder contactmomenten zijn met jongerenwerk. Zonder tegengeluid zouden jongeren eerder geneigd kunnen zijn complottheorieën te geloven. Dit betekent niet dat zij ook zullen radicaliseren: geloof in complottheorieën komt onder een veel bredere groep mensen voor dan extremistisch gedachtegoed¹. Maar zoals gezegd is wel te zien dat extremistische groepen de coronacrisis in hun narratief plaatsen – waarvan soms complottheorieën onderdeel zijn – en dit narratief hiermee aantrekkelijk proberen te maken voor een nieuw publiek.

Single issue-extremisme

5G

Sinds begin april zijn er extremistische incidenten (sabotage, brandstichting) bij telecommasten verspreid over Nederland. Dit soort acties kunnen ernstige gevolgen hebben voor de dekking van het telecomnetwerk en daarmee voor de bereikbaarheid van hulpdiensten. Het lijkt aannemelijk dat deze incidenten te maken hebben met complottheorieën over het 5G netwerk ^{5.1.2,i}. Zoals het idee dat 5G straling schadelijk is voor de gezondheid en bijdraagt aan de verspreiding van COVID-19, of dat COVID-19 een dekmantel is om de schadelijke effecten van 5G te verbloemen.¹⁶ De NCTV waarschuwt voor extremistische protestacties bij telecommasten.¹⁷

In stadsdeel West zijn op 18 april twee zendmasten in brand gestoken.¹⁸ Vanuit stadsdeel Zuidoost komt het signaal dat er in Gaasperdam complottheorieën rondgaan m.b.t. 5G, en dat masten die geplaatst worden zorgen voor onrust (bv. omdat bewoners niet op de hoogte zijn gesteld van de plaatsing of denken dat het om een 5G mast gaat). Bewoners zijn vooral van mening dat er vanuit de overheid meer informatie over 5G moet komen.

Dierenrechten en milieu

In het laatste DTN is te lezen dat de organisatie Farmers Defence Force, die zich inzet voor zelfbescherming van boeren tegen dierenrechtenactivisten, opvalt door bedreigende uitingen tegen politici en andersdenkenden. Ook hebben er incidenten plaatsgevonden rondom demonstraties tegen het stikstofbeleid. NTA merkt op dat FDF zich in de coronacrisis bezig houdt met solidariteitswerk, zoals het inzamelen van geld en goederen voor de zorgsector.¹⁹

In mei 2019 vond in Boxtel een bezetting plaats van een varkensstal door Meat the Victims, deze was internationaal georganiseerd en werd gevolgd door soortgelijke acties in Frankrijk en België. De laatste tijd zijn geen nieuwe signalen gekomen van dergelijke gewelddadige acties vanuit de dierenrechtenbeweging.

5.1.2,i

5.1.2,i

Zo zijn in Amsterdam acties gevoerd door

Extinction Rebellion.²¹ ^{5.1.2,i}

5.1.2,i

Er is één persoon in de iPGA-R opgenomen vanwege signalen van dierenrechten-extremisme. Over deze vorm van extremisme zijn tot dusver in 2020 geen meldingen binnengekomen bij het MAP.

¹⁶ <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/04/19/nana-denkt-dat-de-overheid-ons-uitdunt-met-5g-tijdens-corona-a3997217>

¹⁷ <https://www.nctv.nl/actueel/nieuws/2020/04/10/reactie-nctv-op-brandstichting-zendmasten-nederland>

¹⁸ <https://www.parool.nl/amsterdam/brandstichting-in-twee-zendmasten-in-west~bd7d76d9/>

¹⁹ NTA corona update.

²⁰ ^{5.1.2,i}

²¹ <https://nos.nl/artikel/2305650-extinction-rebellion-blokkeerde-amsterdams-verkeer-op-meerdere-plekken.html>

²² ^{5.1.2,i}

Salafisme en antidemocratische tendensen

Algemene ontwikkelingen

De NCTV ziet een bedreiging in salafistische aanjagers vanwege verspreiding van antidemocratisch gedachtegoed, het beperken van andere moslims in hun vrijheden, en mogelijke bijdrage aan radicalisering naar gewelddadig jihadisme. De tweede generatie aanjagers heeft volgens de NCTV een groeiende invloed (DTN 52), ook de AIVD constateert dat radicaal-salafistische aanjagers een grote invloed hebben (jaarverslag 2019). Het DTN benoemt dat de afgelopen periode veel discussie in media en politiek is geweest over salafisme en dat onder andere de verhoren door de Parlementaire Onderzoekingscommissie Ongewenste Beïnvloeding uit onvrije landen (POCOB) in februari 2020 veel reactie heeft losgemaakt. Salafistische aanjagers benutten de POCOB in hun narratief van een onbetrouwbare overheid die bevooroordeeld is richting moslims en hun democratische rechten wil schenden.

5.1.2.e

5.1.2.e

heeft de indruk dat een strengere religieuze boodschap vaker (openlijk) hoorbaar is in het stadsdeel. In februari 2020 was er opnieuw een lezing bij de Blauwe Moskee door een prediker die in 2019 in media werd aangeduid als radicaal salafistisch,²³ een bericht dat toen tot Kamervragen leidde²⁴. Opvallend aan de afgelopen lezing was de grote opkomst: 700 jongeren bezochten de lezing, volgens de moskee zelf de drukste bijeenkomst in tijden. 5.1.2.e geeft aan dat moeilijk te duiden is of dit komt door de (media)aandacht die er voor de spreker is geweest, door de inhoud van de lezing of een andere oorzaak kent.

Cornelius Haga Lyceum

5.1.2.i

5.1.2.i

5.1.2.i

Dit past in het beeld van de NCTV dat salafistische aanjagers formeel onderwijs en informele scholing gebruiken om jongeren binnen hun invloedssfeer te krijgen. Dit zou een manier zijn om *tamkin* (vrijelijk vertaald als krachtsopbouw) te bewerkstellingen, ten behoeve van een sociaal-maatschappelijke verschuiving op de lange termijn.

Op basis van een onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs heeft minister Slob van Basis- en Voortgezet Onderwijs het bestuur van het CHL een aanwijzing gegeven. Daarin was o.a. opgenomen dat het bestuur vervangen moet worden. De rechter heeft echter op 20 januari 2020 besloten dat de minister het bestuur van het CHL niet mag wegsturen. De rechter oordeelde dat de onderbouwing onvoldoende was gemotiveerd en het middel niet in proportie stond.

Sindsdien wordt er vanuit de gemeente gewerkt aan normalisering van de relatie op die onderdelen waar de gemeente verantwoordelijkheid voor draagt, met name de onderwijshuisvesting. Tegelijkertijd is er een intern conflict ontstaan binnen het bestuur van het CHL (SIO), twee bestuursleden zijn geschorst. Er loopt een kort geding om de schorsing ongedaan te maken. Ook heeft de Inspectie van het Onderwijs aangifte gedaan wegens het heimelijk afluisteren van gesprekken.

²³ <https://www.parool.nl/amsterdam/blauwe-moskee-biedt-podium-aan-radicale-prediker-~bec57be2/>

²⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/06/21/antwoorden-kamervragen-over-het-bericht-blauwe-moskee-biedt-podium-aan-radicale-prediker>

Weerslag POCOB en CHL

5.1.2,e geeft aan dat zowel de berichten rond het Cornelius Haga lyceum als de POCOB hun weerslag hebben gehad op het stadsdeel. Dergelijke actualiteiten lijken ervoor te zorgen dat bewoners verharden in hun gevoel achtergesteld te worden door de overheid en dat zij zich meer terugtrekken in eigen kring. Een bijeenkomst waarbij dit te merken was, was een debatavond over buitenlandse financiering van moskeeën (georganiseerd door Milli Görüs en Republiek Allochtonië n.a.v. de POCOB). Op deze avond werden polariserende uitspraken gedaan die gehoor leken te vinden, zoals dat de overheid niet te vertrouwen is en beleid tegen moslims is gericht.

Al-Andalus Publicaties

Al-Andalus Publicaties (AAP) is een online initiatief dat berichten plaatst en lezingen geeft over de islam. 5.1.2,e AAP zendt tijdens de Ramadan lezingen uit, hierin zou 5.1.2,e optreden als gastspreker. 5.1.2,i

Bedreiging FunX

Op 1 mei berichtte de NOS dat er bedreigingen zijn geuit richting de medewerkers van NPO FunX en hun omgeving vanwege de uitzending van het programma 'Ramadan late Night'. Aanleiding van de bedreigingen was dat er muziek werd gedraaid in de uitzending, wat niet zou passen bij de Ramadan. Daarop zijn er raadvragen gesteld. De presentator van het programma, een Amsterdammer, heeft aangifte gedaan van de aan hem gerichte bedreigingen bij de politie. De politie van de eenheid Rotterdam heeft momenteel deze aangifte in behandeling wegens de locatie van de FunX studio. Enkele dagen na de bedreigingen is de radiozender gestopt met het uitzenden van het programma.

Polarisatie en discriminatie

Incidenten bij joodse doelwitten

- Op 8 mei 2020 was er opnieuw een vernieling en poging tot brandstichting bij joods restaurant Hacarmel, waarbij o.a. een Israëliische vlag werd vernield. Op 19 mei 2020 was er een bekladding. Een verdachte is aangehouden, deze persoon had eerder een ruit ingegooid bij het restaurant.

Incidenten bij islamitische doelwitten

- Op 6 januari 2020 was er een poging tot brandstichting en vernieling bij het Cornelius Haga lyceum, de dader is onbekend.²⁶
- Eind mei organiseerde de Blauwe Moskee in Nieuw-West een gebedsdienst voor mensen met vitale beroepen.²⁷ Dit leidde tot bedreigingen op social media richting de moskee en de imam.

5.1.2,i

²⁵ 5.1.2,i

²⁶ <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/01/06/poging-tot-brandstichting-bij-cornelius-haga-lyceum-a3985828>

Reacties op versterkte gebedsoproep

In verschillende stadsdelen zijn klachten ingediend over versterkte gebedsoproepen door moskeeën. Grotendeels gaan de klachten over geluidsoverlast, maar enkele klachten lijken te maken te hebben met onvrede over de islam. Stadsdelen geven aan dat er ook positieve reacties op de gebedsoproepen zijn en voorbeelden van bewoners die steun betuigen aan een moskee. Buiten een enkele mogelijke uitzondering op buurtniveau, zijn er dan ook geen aanwijzingen van polarisatie binnen Amsterdam rond de gebedsoproepen.

Wel zijn er twee gevallen waarbij de gebedsoproepen tot meer negatieve reacties leidden, deze reacties leken echter hoofdzakelijk van buiten het stadsdeel te komen. Mogelijk heeft dit er mee te maken dat de versterkte gebedsoproep door de betreffende moskee in deze situaties tot media-aandacht heeft geleid.

- In oktober 2019 heeft de Blauwe Moskee in Nieuw-West aangekondigd de versterkte oproep tot gebed wekelijks te willen laten horen. Dit leidde destijds tot veel aandacht in politiek en media en uiteindelijk ook tot bedreigingen (via sociale media) aan de moskee. Vanuit de buurt zijn er daarentegen weinig klachten of reacties op het initiatief gekomen en heeft het voor zover het stadsdeel heeft gezien niet geleid tot blijvende spanningen.
- De Taibah moskee in stadsdeel Zuidoost verricht ruim 30 jaar vijf keer per dag een versterkte gebedsoproep. Door een nieuwe geluidsinstallatie en sinds de coronacrisis is de oproep luider gaan klinken, waarop meldingen over geluidsoverlast binnen zijn gekomen bij stadsdeel en politie. In de media verschenen berichten over de versterkte gebedsoproep en de klachten hierover²⁸ wat heeft geleid tot een demonstratie van Rechts in Verzet voor de moskee op 24 mei²⁹. Enkele dagen na deze demonstratie organiseerden buurtbewoners een tegendemonstratie als steunbetuiging aan de moskee.

Racisme en Zwarte Piet

In Zuidoost speelt polarisatie rond Zwarte Piet.

5.1.2,e

In december 2019 wilde Voorpost hier demonstreren, waarop online reacties kwamen van bewoners uit Zuidoost ('we wachten jullie op') en de demonstratie heeft uiteindelijk niet plaatsgevonden. In het verleden zijn er daarnaast demonstraties geweest rond een intocht met Zwarte Pieten vanuit de winkeliersvereniging. Inmiddels is de vereniging gestopt met de intocht en zijn er geen confrontaties meer.

Tijdens het opstellen van dit informatiebeeld kwamen antiracisme en antikolonisatie in de belangstelling, door de wereldwijde demonstraties tegen racisme en politiegeweld als reactie op de moord op George Floyd in de VS op 25 mei 2020. Demonstraties in Nederland zijn tot dusver vreedzaam verlopen. Een recente ontwikkeling is bekladding en vernieling van standbeelden of andere locaties die vernoemd zijn naar personen uit de koloniale tijd. In Amsterdam werd op 12 juni 2020 het Tropenmuseum met verfbommen beklad door de actiegroep Helden van Nooit³⁰ en werd een standbeeld van Mahatma Gandhi besmeurd³¹. Het lijkt hier te gaan om activisten die weliswaar de wet overtreden, maar waarbij geen sprake is van geweld.

²⁷ <https://nos.nl/video/2334918-blauwe-moskee-organiseert-dienst-voor-moslims-met-vitale-beroepen-een-eer.html>

²⁸ <https://www.at5.nl/artikelen/201994/klachten-over-gebedsoproep-moskee-zuidoost-geluid-galmt-door-wijk-heen>

²⁹ <https://reactnieuws.net/2020/05/24/rechts-in-verzet-protesteert-bij-amsterdamse-overlastmoskee/>

³⁰ <https://www.parool.nl/amsterdam/tropenmuseum-bekogeld-met-verfbommen-door-activisten~b13a2895/>

³¹ <https://www.parool.nl/amsterdam/beeld-van-gandhi-in-zuid-besmeurd-met-rode-verf~b599d24c/>

3. Aanbod

Tot slot is inzicht in aanbod van belang: hoe aannemelijk is het dat Amsterdammers in aanraking komen met extremistisch gedachtegoed? Zoals gezegd is hier momenteel beperkte informatie beschikbaar en zou een netwerkanalyse mogelijk inzicht kunnen bieden. Dit omdat nieuwe aanwas van (islamitisch) extremisme voornamelijk komt uit de netwerken van bestaande extremisten: het komt niet vaak voor dat iemand zonder contacten in een extremistisch netwerk zich het jihadistisch gedachtegoed eigen maakt. Voor andere vormen van extremisme ligt dit proces mogelijk anders. Zo speelt bij rechts-extremisme de grote, internationale online gemeenschap juist een belangrijke rol in het radicaliseringsproces en is te zien dat eenling overgaan tot een terroristische daad zonder formeel lid te worden van een organisatie (zie hoofdstuk 2).

Voor het volgende informatiebeeld wordt de haalbaarheid en wenselijkheid van een netwerkanalyse onderzocht, in samenwerking met de veiligheidspartners. Het doel van een dergelijke analyse is tweeledig: goed zicht op de casuïstiek - waar men zich begeeft en met wie - en zicht op de potentiële doelgroep voor secundaire preventie. In dit stadium beperkt dit hoofdstuk zich echter tot informatie vanuit de iPGA-R casuïstiek.³² Daarbij wordt verondersteld dat er bij personen die een radicale ideologie aanhangen een risico bestaat dat zij deze (kunnen gaan) uitdragen en verspreiden.

Daarnaast is goed om te benoemen dat zogenoemde triggerfactoren een belangrijke rol spelen in processen van radicalisering.³³ Dit zijn concrete gebeurtenissen – op micro-, meso- of macroniveau – die het proces van radicalisering beïnvloeden. Daarbij kunnen keerpunten en katalysatoren worden onderscheiden. Keerpunten zijn gebeurtenissen waardoor mensen open gaan staan voor een nieuwe ideologie. Deze gebeurtenissen liggen aan de basis van een veranderingsproces, terwijl katalysatoren inwerken op een reeds ingezet proces van verandering. Op dit moment is onvoldoende informatie beschikbaar om een goed beeld van triggerfactoren te schetsen. Voor toekomstige informatiebeelden is dit wel een punt ter overweging: niet zozeer voor factoren op microniveau (persoonlijke gebeurtenissen en gevoelens), maar mogelijk wel voor factoren op mesoniveau (zoals netwerk) of macroniveau ((inter)nationale gebeurtenissen).

Casuïstiek per stadsdeel³⁴

Centrum
Buiten reikwijdte, casuïstiek
Buiten reikwijdte, casuïstiek

³² Peildatum 1-4-2020.

³³ Zie de Uitgangspuntennotitie preventie radicalisering voor een uitgebreidere beschrijving en literatuur.

³⁴ Omdat in de iPGA-R ook personen uit de Amstellandgemeenten zijn opgenomen en personen die geen inschrijvingsadres in een van de stadsdelen hebben (bv. door een detentie buiten Amsterdam), komt het totaal aantal hier lager uit dan het aantal personen in de iPGA-R (54).

Noord

Buiten reikwijdte, casuïstiek
Buiten reikwijdte, casuïstiek

Oost

Buiten reikwijdte, casuïstiek
Buiten reikwijdte, casuïstiek

West

Buiten reikwijdte, casuïstiek
Buiten reikwijdte, casuïstiek

Nieuw-West

Buiten reikwijdte, casuïstiek
Buiten reikwijdte, casuïstiek

Zuid

Buiten reikwijdte, casuïstiek
Buiten reikwijdte, casuïstiek

Zuidoost

Buiten reikwijdte, casuïstiek
Buiten reikwijdte, casuïstiek

4. Vatbaarheid per stadsdeel: eerste blik

Zoals ook in de Uitgangspuntennotitie preventie radicalisering uiteengezet, worden processen van radicalisering - naast door concrete gebeurtenissen in iemands leven en het aanbod waarmee iemand in aanraking komt - beïnvloed door de onderliggende vatbaarheid of voedingsbodem. Deze voedingsbodem bestaat uit verschillende persoonlijke en contextuele factoren, met een langduriger karakter en maakt dat mensen in meer of mindere mate gevoelig zijn voor radicale ideeën (zie ook het model van Mellis in hoofdstuk 1).

Dit hoofdstuk beschrijft de vatbaarheid per stadsdeel op basis van de volgende factoren:

- Gevoelens van achterstelling³⁵
- Vertrouwen in instituties³⁶
- Verbondenheid met de samenleving³⁷
- Diversiteit netwerk³⁸
- Spanningen en polarisatie³⁹

Daarnaast wordt de context van het stadsdeel geschetst op basis van enkele kerncijfers die inzicht geven in bredere kwetsbaarheid: inkomen, werkloosheid, opleiding, criminaliteit en zorggebruik. Ook wordt een context van de bevolking geschetst op basis van migratieachtergrond, religieuze en politieke opvattingen. Deze contextcijfers geven inzage in de leefomgeving van bewoners van het stadsdeel.

Zoals in hoofdstuk 1 toegelicht, leidt vatbaarheid echter nog niet tot radicalisering. Zelfs als bovengenoemde factoren allemaal in hoge mate aanwezig zijn in een stadsdeel, betekent dit niet dat personen uit dit stadsdeel ook zullen radicaliseren. Radicalisering is een complex en individueel proces waarin diverse factoren op elkaar inspelen en naast vatbaarheid factoren als aanbod en triggerfactoren van groot belang zijn. Dit hoofdstuk geeft dan ook geen inzicht in de kans dat individuen uit het stadsdeel zich extremistisch gedachtegoed eigen zullen maken. Het geeft slechts een indruk van de gevoeligheid en problemen die op stadsdeelniveau spelen, informatie die voor een preventieve aanpak interessant is. De aanpak van deze problemen zijn verder niet per se een taak van het programmateam Radicalisering & Extremisme maar zal in veel gevallen al lang onder de aandacht zijn van het sociaal domein. De analyse hiervan vanuit een radicaliseringsbril kan echter helpen om eventuele blinde vlekken of aandachtspunten vanuit dit onderwerp in kaart te brengen.

Dit hoofdstuk is gebaseerd op OIS data, aangevuld met 'zachte' informatie vanuit ^{5.1.2.e} 5.1.2.e

^{5.1.2.e} 5.1.2.e Ook is waar mogelijk gebruikgemaakt van het meest recente Veiligheidsbeeld. Zoals gezegd gaat het hier om een eerste, voorlopig beeld – er is immers een beperkt aantal professionals gesproken – dat in het volgende informatiebeeld uitgebreid en geverifieerd wordt. Bij het interpreteren van de getoonde cijfers is tot slot belangrijk in gedachten te houden dat onbekend is in hoeverre ogenschijnlijke verschillen tussen stadsdelen significant zijn.

³⁵ van den Bos, Loseman & Doosje, 2009; Doosje, Loseman & van den Bos, 2013; Vergani, Iqbal, Ilbahar & Barton, 2018

³⁶ Mann, Doosje, Konijn, Nickolson, Moore & Ruigrok, 2015; Feddes e.a. 2015

³⁷ Buijs e.a., 2006; Feddes e.a., 2015; Campelo e.a., 2018

³⁸ Mann e.a., 2015

³⁹ Broekhuizen e.a., 2016

Centrum

Samenvatting

Wat betreft vatbaarheid is in Centrum een vrij positief beeld te zien ten opzichte van andere stadsdelen: er zijn weinig gevoelens van achterstelling en een hoog tot gemiddeld vertrouwen in instituties, media en buurtgenoten. Wat betreft de verbondenheid met de samenleving, sociale cohesie, gevoelens van eenzaamheid of isolement en de diversiteit van het netwerk geeft Centrum een vergelijkbaar beeld met Amsterdam als geheel. Tegelijkertijd benadrukken professionals dat bij jongeren op de Oostelijke Eilanden een ander beeld te zien is dan in de rest van het stadsdeel en hier wel degelijk sprake is van vatbaarheid, zoals weinig vertrouwen in de overheid.

Toelichting factoren

Vanuit stadsdeel Centrum zijn twee personen gesproken: ^{5.1.2.e}

^{5.1.2.e}

Ook heeft ^{5.1.2.e}

input geleverd op een conceptversie van dit hoofdstuk. De bevindingen vanuit het laatste Veiligheidsbeeld konden niet worden meegenomen in dit informatiebeeld, i.v.m. vertraging door de coronacrisis.

^{5.1.2,d}

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Centrum (€44.300 per huishouden) ligt hoger dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).⁴⁰ De geregistreeerde werkloosheid ligt juist lager: 7% in stadsdeel Centrum vergeleken met 10% in Amsterdam.⁴¹ Ook het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is met 6% relatief laag (9% in Amsterdam).⁴²

Het aandeel jeugdige verdachten in Centrum is 1,6% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 0,8% (0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel @ te zien is, maakt in stadsdeel Centrum ongeveer een gemiddeld aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige specialistische jeugdhulp. Iets minder dan gemiddeld wordt er gebruikgemaakt van meervoudige hulp en van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel @ Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Centrum	3,1	2,0	1,1

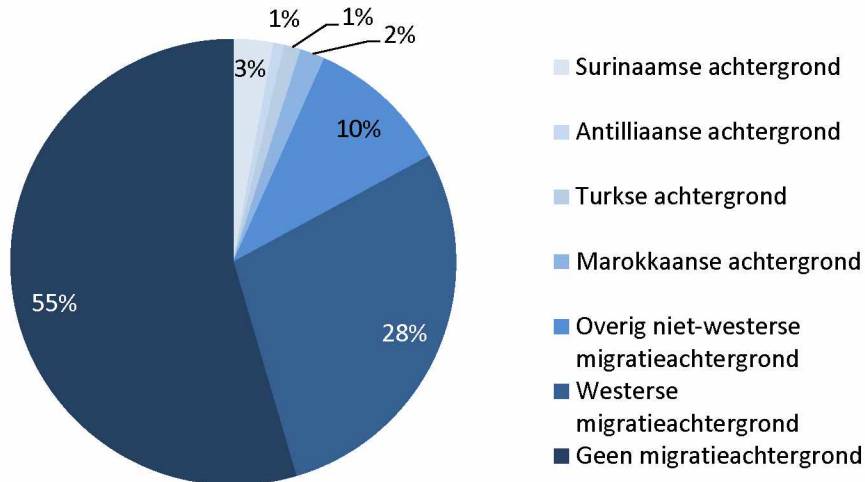
⁴⁰ BBGA 2017.

⁴¹ BBGA 2019.

⁴² BBGA 2019.

Amsterdam 2,8 2,7 1,7

In stadsdeel Centrum wonen relatief veel mensen zonder migratieachtergrond (55%, in Amsterdam 45%) en met een westerse migratieachtergrond (28%, in Amsterdam 19%) en juist weinig mensen met een niet-westerse migratieachtergrond in vergelijking met Amsterdam.

Ongeveer een op de tien (12%) bewoners van stadsdeel Centrum voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming, het laagste aandeel van alle stadsdelen (gemiddeld is dit in Amsterdam 33%). Een relatief groot aandeel mensen in stadsdeel Centrum plaatst zichzelf uiterst links in het politieke spectrum: 10% (in Amsterdam is dit 8%). Het aandeel dat zichzelf uiterst rechts plaatst is met 2% juist iets lager dan in Amsterdam (3%).

5.1.2.c
5.1.2.e

geven aan dat er weinig betrokkenheid en zicht van ouders is bij een groot deel van de jeugd op de Oostelijke Eilanden.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Centrum voelde 11% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Van de relevante discriminatiegronden ligt het aandeel dat zich op basis hiervan gediscrimineerd voelde iets lager dan het aandeel in Amsterdam (zie tabel @).

Tabel @ Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..⁴³

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst of levensovertuiging	politieke overtuiging	
Centrum	3%	2%	1%	0%	
Amsterdam	4%	3%	2%	0%	

Professionals geven aan dat onder jongeren op de Oostelijke Eilanden gevoelens van achterstelling spelen, echter niet in extreme mate. Deze jongeren zijn vooral in beeld vanwege criminaliteitsproblematiek en geweldsincidenten, niet in het kader van radicalisering.

⁴³ Veiligheidsmonitor 2019.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Centrum in Nederlandse instituties is over het algemeen relatief hoog, zie tabel @. Rond een vijfde heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer, ongeveer een op de tien in de rechtspraak en Amsterdamse politie. Deze aandelen liggen lager dan of gelijk aan het gemiddelde in Amsterdam. In Centrum-West hebben iets meer bewoners weinig vertrouwen in de regering (28%) dan in Centrum-Oost (16%).

Tabel @ Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties⁴⁴

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Centrum	22%	15%	8%	13%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media, is het vertrouwen in stadsdeel Centrum eveneens ongeveer gemiddeld of hoger dan in Amsterdam (zie tabel @). Bijna drie op de tien heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.) en minder dan een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten. In Centrum-Oost is het aandeel met weinig vertrouwen in kranten relatief laag (9%).

Tabel @ Aandeel met weinig vertrouwen in...⁴⁵

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Centrum	15%	28%	28%
Amsterdam	20%	29%	29%

De cijfers over het gehele stadsdeel laten dus een positief beeld zien. ^{5.1.2.e} geeft echter aan dat op de Oostelijke Eilanden sprake is van een zwijgcultuur, een lage meldingsbereidheid en weinig vertrouwen in instanties. Tegelijkertijd ziet ^{5.1.2.e} dat jongeren wel het gesprek aangaan met de politie: hoewel er soms weerstand is tegen de politie staan jongeren wel open voor contact en is de relatie tussen politie/hulpverlening en jongeren de afgelopen tijd verbeterd.

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een gemiddeld beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Centrum met de samenleving. Relatief weinig mensen voelen zich **niet** verbonden met het stadsdeel, evenals met hun land van herkomst. Het aandeel dat zich niet verbonden voelt met de buurt, met Amsterdam en met Nederland ligt ongeveer op het gemiddelde van Amsterdam. De verbondenheid met de buurt lijkt per gebied iets te verschillen: in Centrum-West voelt 22% zich niet verbonden met de buurt, in Centrum-Oost 11%. Ongeveer een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland.

Tabel @ Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...⁴⁶

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Centrum	17%	21%	8%	11%	8%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

⁴⁴ Burgermonitor 2019.

⁴⁵ Burgermonitor 2019.

⁴⁶ Burgermonitor 2019.

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel Centrum ongeveer gemiddeld (zie tabel @). Wel is er een relatief hoog aandeel 15-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (10% in vergelijking tot 8% in heel Amsterdam).⁴⁷ In Centrum-Oost is dit 13%, het op één na hoogste van de 22 gebieden in Amsterdam.

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement⁴⁸

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Centrum	17%	9%	5%
Amsterdam	20%	8%	7%

5.1.2.e

5.1.2.e ziet geen jongeren die zich geheel lijken af te keren van de samenleving, in de zin dat ze helemaal niet meer openstaan voor contact of wrok koesteren richting Nederland. Een deel van de jongeren valt niet volledig buiten de samenleving, maar staat daar tegelijkertijd ook niet geheel mee in verbinding.

Diversiteit netwerk

De diversiteit van het netwerk lijkt in stadsdeel Centrum weinig af te wijken van het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel @). Ongeveer een kwart kent geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse of met andere politieke opvattingen, iets minder dan de helft kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen.

Tabel @ Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen⁴⁹

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Centrum	26%	25%	45%	30%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

De gesproken professionals geven aan geen zicht te hebben op de mate waarin mensen openstaan voor andere meningen, er zijn geen signalen bekend dat dit niet het geval is.

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Centrum heeft met 47 een vrij gemiddelde sociale cohesie score.⁵⁰ Vier op de tien geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, dit aandeel lijkt iets hoger dan in Amsterdam. Ongeveer een vijfde durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen, over de bevolkingssamenstelling en omgang tussen verschillende bevolkingsgroepen in de buurt is een klein aandeel negatief. Deze aandelen lijken iets lager dan gemiddeld in Amsterdam.

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt⁵¹

⁴⁷ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

⁴⁸ Burgermonitor 2019.

⁴⁹ Burgermonitor 2019.

⁵⁰ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

⁵¹ Veiligheidsmonitor 2019.

	Centrum	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	42%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	18%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	8%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	5%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	14%	17%

5.1.1.e
5.1.2.e

Noord

Samenvatting

Vergeleken met andere stadsdelen is in Noord een laag vertrouwen in instituties en media en spelen gevoelens van achterstelling onder een groot aandeel bewoners. Wat andere factoren betreft is in Noord een redelijk vergelijkbaar beeld te zien als in Amsterdam als geheel. Dit geldt voor de verbondenheid met de samenleving, gevoelens van eenzaamheid of isolement, de diversiteit van het netwerk en sociale cohesie. Wel zijn hierin soms verschillen tussen gebieden. Polarisatie en spanningen tussen groepen in Noord lijken tot slot een aandachtspunt te zijn.

Beschrijving factoren

Vanuit stadsdeel Noord zijn drie personen gesproken: ^{5.1.1.e} ^{5.1.2.e} ^{5.1.2.e} De bevindingen vanuit het laatste Veiligheidsbeeld konden niet worden meegenomen in dit informatiebeeld, i.v.m. vertraging door de coronacrisis.

5.1.2.d

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Noord (€34.500 per huishouden) ligt lager dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).⁵² De geregistreeerde werkloosheid ligt juist hoger: 12% in stadsdeel Noord vergeleken met 10% in Amsterdam.⁵³ Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is met 12% in Noord eveneens hoger dan in Amsterdam (9%) en het hoogste van de stadsdelen.⁵⁴

⁵² BBGA 2017.

⁵³ BBGA 2019.

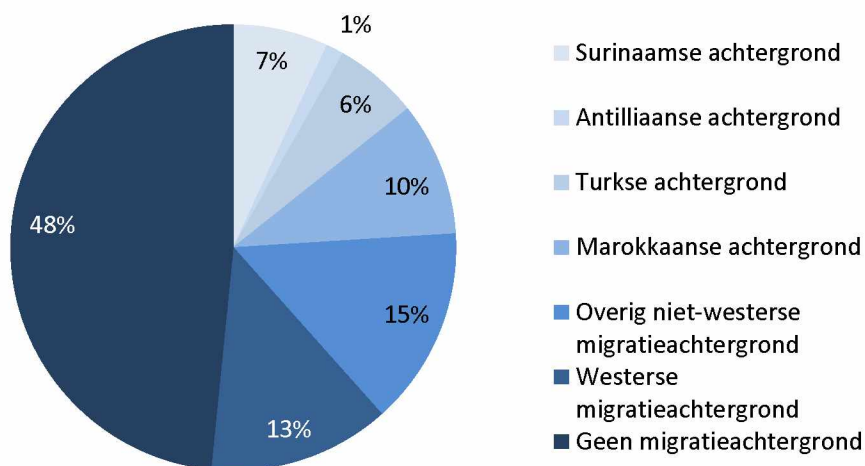
⁵⁴ BBGA 2019.

Het aandeel jeugdige verdachten in Noord is 2,9% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 1,1% (0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel @ te zien is, maakt in stadsdeel Noord een hoger dan gemiddeld aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige of meervoudige specialistische jeugdhulp en van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel @ Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Noord	3,4	3,3	2,1
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

De bevolkingssamenstelling naar migratieachtergrond is in stadsdeel Noord redelijk vergelijkbaar met die in Amsterdam. In Noord wonen iets minder mensen met een westerse migratieachtergrond (13%, in Amsterdam 19%) en juist iets meer mensen zonder migratieachtergrond (48%, in Amsterdam 45%). Het gaat echter om kleine verschillen.

Ruim een derde van de bewoners in stadsdeel Noord (36%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam). Een ongeveer gemiddeld aandeel plaatst zichzelf uiterst links (9% tegenover 8% in Amsterdam) of uiterst rechts in het politieke spectrum (2% in vergelijking met 3% in Amsterdam). In Oud-Noord is het aandeel mensen dat zichzelf uiterst links plaatst relatief hoog (13%). In Noord-Oost is juist het aandeel uiterst rechts relatief hoog: met 7% het op één na hoogste aandeel van de 22 gebieden. In Noord-West zijn tot slot beide aandelen relatief laag.

Volgens ^{5.1.2,e} is er veel armoede in Noord, evenals huiselijk geweld en een grote groep alleenstaande moeders. Verder ziet ^{5.1.2,c} dat bij een substantiële groep in Noord triggerfactoren voor radicalisering aanwezig zijn, zoals problemen thuis, verlies van werk of geen werk kunnen vinden en schooluitval. ^{5.1.2,e} merkt op dat in Noord veel lager opgeleide jongeren en ouders zijn. Zij kunnen mogelijk minder goed onderscheid maken in de betrouwbaarheid van informatie, wat mensen in Noord vatbaarder zou kunnen maken voor complottheorieën.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Noord voelde 13% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Het aandeel dat zich op de vier relevante discriminatiegronden gediscrimineerd voelde ligt iets boven het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel @). In Oud-Noord en Noord-Oost voelde 5-6% zich gediscrimineerd op basis van nationaliteit.

Tabel @ Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van...⁵⁵

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
Noord	5%	4%	3%	1%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

5.1.2.e

5.1.2.e denkt dat er een groep jongeren in Noord is die zich geen onderdeel voelen van de maatschappij, het gevoel hebben er niet bij te horen en die discriminatie ervaren. Volgens 5.1.2.e uit dit zich in crimineel gedrag maar ook in afzetten tegen de politie en andere vormen van autoriteit, zit er iets van afkeren van de samenleving.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Noord in Nederlandse instituties ligt over het algemeen relatief laag, zie tabel @. Een derde heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer en ongeveer twee op de tien in de rechtspraak, deze aandelen zijn hoger dan gemiddeld in Amsterdam. Vooral in Oud-Noord is er veel wantrouwen in regering en Tweede Kamer: ongeveer vier op de tien bewoners in dit gebied heeft weinig vertrouwen in deze instituties. Opvallend genoeg is het vertrouwen in de rechtspraak, evenals het vertrouwen in de politie, in dit gebied juist relatief hoog (respectievelijk 9% en 5% heeft hierin weinig vertrouwen). In Noord-West is het wantrouwen in de rechtspraak juist groot: bijna een kwart heeft hierin (zeer) weinig vertrouwen. Het wantrouwen in de Amsterdamse politie onder bewoners in Noord is gelijk aan het gemiddelde, alleen in Noord-Oost heeft ruim een vijfde (21%) weinig vertrouwen in de politie.

Tabel @ Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties⁵⁶

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Noord	34%	34%	18%	13%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media laten de cijfers een iets lager dan gemiddeld vertrouwen zien onder bewoners van Noord (zie tabel @). Ongeveer drie op de tien heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.), ruim een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten. In Noord-Oost heeft een iets groter aandeel weinig vertrouwen in televisie (37%).

Tabel @ Aandeel met weinig vertrouwen in...⁵⁷

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Noord	22%	31%	32%
Amsterdam	20%	29%	29%

⁵⁵ Veiligheidsmonitor 2019.

⁵⁶ Burgermonitor 2019.

⁵⁷ Burgermonitor 2019.

5.1.2.e

5.1.2.e ziet dat jongerenwerk, SAOA en SCW met de meeste jongeren goed contact hebben. 5.1.2.e vertelt dat het divers is hoe de relatie van jongeren met instanties is, zo verschilt de mate van anti-politie sentimenten per gebied. Wel is de relatie tussen politie of handhaving en jongeren verslechterd door de corona-maatregelen.

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een vrij gemiddeld beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Noord met de samenleving. Ruim een vijfde voelt zich **niet** verbonden met de buurt en het stadsdeel, ongeveer een op de tien voelt zich niet verbonden met Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst. Deze aandelen liggen ongeveer op het gemiddelde van Amsterdam, alleen het aandeel dat zich niet met Amsterdam verbonden voelt lijkt in Noord iets hoger. De verschillen tussen gebieden zijn klein, maar in Oud-Noord voelt een relatief klein aandeel (13%) zich niet verbonden met het stadsdeel.

Tabel @ Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...⁵⁸

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Noord	19%	23%	11%	9%	11%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel Noord ongeveer gemiddeld of iets lager (zie tabel @). Dit geldt ook voor het aandeel 13-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (7% in vergelijking met 8% in heel Amsterdam).⁵⁹

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement⁶⁰

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Noord	21%	3%	6%
Amsterdam	20%	8%	7%

5.1.2.e

5.1.2.e vertelt dat er in Noord een aantal jongeren ook voor het jongerenwerk niet meer te bereiken zijn. 5.1.2.e ziet in algemene zin een zorgelijke ontwikkeling erin dat problemen bij jongeren op steeds jongere leeftijd beginnen, ze zijn bijvoorbeeld al heel jong in bezit van een wapen.

Diversiteit netwerk

De diversiteit van het netwerk van bewoners van stadsdeel Noord is vergelijkbaar met het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel @). Rond een derde van de bewoners kent geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse, met andere religieuze opvattingen of met een andere etnische of culturele achtergrond. Een kwart kent geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen. Met uitzondering van sociale klasse, liggen deze aandelen in Oud-Noord relatief hoog: in dit gebied kent een derde geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen of met een andere etnische of culturele achtergrond, en meer dan de helft kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen. In Noord-Oost liggen deze aandelen juist relatief laag.

⁵⁸ Burgermonitor 2019.

⁵⁹ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

⁶⁰ Burgermonitor 2019.

Tabel @ Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen⁶¹

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Noord	32%	25%	37%	28%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

5.1.2.e

5.1.2.e geeft aan dat jongeren wel in een bubbel leven (al geldt dit niet specifiek voor jongeren in Noord maar voor jongeren in het algemeen) maar krijgen zij normaal gesproken tegengeluid van jongerenwerkers, straatcoaches of Streetcornerwork. Nu er minder contact is met professionals door de coronamaatregelen is dit tegengeluid er wellicht minder.

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Noord heeft met 46 een gemiddelde sociale cohesie score, in Noord-Oost ligt deze lager (40).⁶² Bijna een derde geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, minder dan in Amsterdam, al is dit in Noord-Oost vier op de tien bewoners. Tegelijkertijd geeft bijna een kwart aan ontevreden te zijn over de bevolkingssamenstelling in de buurt, meer dan gemiddeld (zie tabel @).

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt⁶³

	Noord	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	32%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	20%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	13%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	8%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	23%	17%

5.1.2.e

5.1.2.e ziet oplopende polarisatie tussen verschillende bevolkingsgroepen, zoals met of zonder migratieachtergrond en tussen nieuwe en oude bewoners. Dit speelt in meerdere plekken in Noord en leidt soms zelfs tot confrontaties in de openbare ruimte. Volgens

5.1.2.e

5.1.2.e heeft dit te maken met veranderingen in de bevolkingssamenstelling en verschillen in mening over waar het naartoe moet in de buurt. Onvrede van oude bewoners kan zich richten op nieuwkomers met een migratieachtergrond of op toenemende gentrificatie. De groep 'Verdedig Noord' verzet zich tegen gentrificatie, het is nog niet te zeggen of dit een positieve of zorgelijke ontwikkeling is.

In bepaalde delen van Noord is ook wel sprake van racisme. Dit is volgens

5.1.2.e

5.1.2.e niet iets van de laatste tijd maar al langer aanwezig. De uitingsvormen verschillen per wijk, ook ligt racisme in de ene wijk meer aan de oppervlakte dan in de andere wijk en verschilt

⁶¹ Burgermonitor 2019.

⁶² Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

⁶³ Veiligheidsmonitor 2019.

dit uiteraard per persoon. 5.1.1.e 5.1.2.e heeft ervaren dat zijn aanwezigheid (5.1.2.e 5.1.2.e) in bepaalde buurten in Noord weerstand oproept.

Oost

Samenvatting

In Oost is in vergelijking met andere stadsdelen een redelijk positief beeld te zien wat betreft vatbaarheid. Er is veel vertrouwen in instituties en media en de sociale cohesie is hoog. Ook wat betreft de verbondenheid met de samenleving, gevoelens van achterstelling en gevoelens van eenzaamheid laten de cijfers een gemiddeld of positief beeld zien van Oost in vergelijking tot Amsterdam. Kanttekening hierbij is dat gebieden hierin soms onderling verschillen. Daarnaast zijn in stadsdeel Oost relatief veel mensen met een eenzijdig netwerk en komen uit het gesprek met 5.1.2.e 5.1.2.e en het laatste Veiligheidsbeeld enige signalen van spanningen of polarisatie naar voren.

Beschrijving factoren

Vanuit stadsdeel Oost is 5.1.1.e 5.1.2.e gesproken. Ook zijn de relevante bevindingen vanuit het laatste Veiligheidsbeeld (april 2020) meegenomen.

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Oost (€40.400 per huishouden) ligt iets hoger dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).⁶⁴ De geregistreeerde werkloosheid ligt juist iets lager: 9% in stadsdeel Oost vergeleken met 10% in Amsterdam.⁶⁵ Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is relatief laag: 7% in Oost tegenover 9% in Amsterdam.⁶⁶

Het aandeel jeugdige verdachten in Oost is 2,4% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 0,9% (in Amsterdam ook 0,9%). Zoals in tabel @ te zien is, maakt in stadsdeel Oost ongeveer een gemiddeld aandeel jongeren gebruik van jeugdhulp en jeugdbescherming/jeugdreclassering.

Tabel @ Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

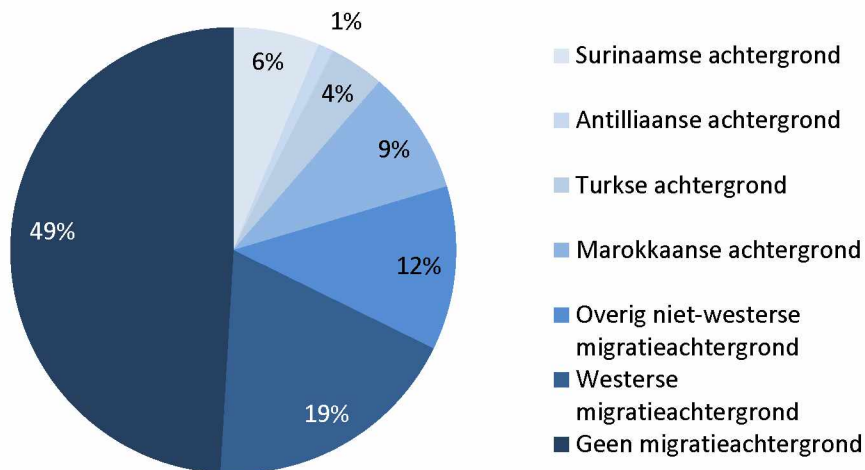
	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Oost	2,7	2,5	1,5
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

Bijna de helft van de bewoners van Oost heeft geen migratieachtergrond (49%, in Amsterdam 45%). De bevolkingssamenstelling naar migratieachtergrond is verder redelijk vergelijkbaar met die in Amsterdam.

⁶⁴ BBGA 2017.

⁶⁵ BBGA 2019.

⁶⁶ BBGA 2019.

Ongeveer een derde van de bewoners in stadsdeel Oost (32%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam). Relatief weinig mensen in stadsdeel Oost plaatsen zichzelf uiterst links of uiterst rechts in het politieke spectrum: respectievelijk 7% en 1%, vergeleken met 8% en 3% in Amsterdam.

In het Veiligheidsbeeld is te lezen dat er onderlinge verschillen zijn in kwetsbaarheid tussen de gebieden in Oost, waarbij vooral Oud-Oost maar ook de Indische buurt meer overlast en criminaliteit kennen dan andere gebieden. Oud-Oost wordt door professionals als kwetsbaar omschreven vanwege het hoge aandeel sociale huurwoningen waar kwetsbare huishoudens worden gehuisvest, en de Indische Buurt omdat er veel multiprobleemgezinnen wonen. In het Oostelijk Havengebied en IJburg zijn minder kwetsbare bewoners (Veiligheidsbeeld april 2020).

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Oost voelde 11% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Van de relevante discriminatiegronden komt 'ras of huidskleur' het meest voor, het aandeel dat zich op basis van deze gronden gediscrimineerd voelde ligt rond het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel @). Wel valt op dat op IJburg/Zeeburgereiland 8% van de bewoners zich gediscrimineerd voelde op basis van ras of huidskleur, het op één na hoogste aandeel van de 22 gebieden in Amsterdam.

Tabel @ Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..⁶⁷

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
Oost	5%	3%	1%	0%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

Volgens ^{5.1.2.e} spelen gevoelens van achterstelling onder bewoners van stadsdeel Oost. Mensen ervaren kansenongelijkheid, discriminatie en uitsluiting. Op dit moment heeft ^{5.1.2.e} geen signalen dat deze sentimenten zich een bepaalde kant op ontwikkelen, dit lijkt stabiel te blijven.

⁶⁷ Veiligheidsmonitor 2019.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Oost in Nederlandse instituties is over het algemeen relatief hoog, zie tabel @. Bijna een kwart heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer, ongeveer een op de tien in de rechtspraak en Amsterdamse politie. Deze aandelen lijken lager dan gemiddeld in Amsterdam. Wel is te zien dat in Watergraafsmeer bijna een derde weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer heeft, in de Indische Buurt/Oostelijk Havengebied zijn deze aandelen met 17% juist relatief laag.

Tabel @ Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties⁶⁸

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Oost	24%	23%	13%	12%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Ook als het gaat om vertrouwen in media laten de cijfers een relatief hoog vertrouwen zien onder bewoners van Oost (zie tabel @). Ongeveer een kwart heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.), minder dan een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten.

Tabel @ Aandeel met weinig vertrouwen in...⁶⁹

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Oost	16%	24%	26%
Amsterdam	20%	29%	29%

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een positief beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Oost met de samenleving. Relatief weinig mensen voelen zich **niet** verbonden met de buurt en het stadsdeel. Het aandeel dat zich niet verbonden voelt met Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst ligt ongeveer op het gemiddelde van Amsterdam. Ongeveer een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland. In Oud-Oost voelt 17% zich niet verbonden met het land van herkomst. Verder lijken in IJburg/Zeeburgereiland iets meer mensen zich niet verbonden te voelen met de buurt (20%), het stadsdeel (29%) en Nederland (18%) dan in andere gebieden in Oost.

Tabel @ Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...⁷⁰

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Oost	14%	22%	7%	11%	11%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel Oost ongeveer gemiddeld (zie tabel @). Dit geldt ook voor het aandeel 13-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (7-8% in vergelijking met 8% in heel Amsterdam), wel ligt in de Indische Buurt/Oostelijk Havengebied het aandeel 13-14 jarigen dat zich eenzaam voelt met 10% iets hoger.⁷¹

⁶⁸ Burgermonitor 2019.

⁶⁹ Burgermonitor 2019.

⁷⁰ Burgermonitor 2019.

⁷¹ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement⁷²

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Oost	19%	9%	4%
Amsterdam	20%	8%	7%

5.1.2.e

5.1.2.e ziet momenteel geen signalen dat bewoners van Oost zich afkeren van de samenleving.

Diversiteit netwerk

In stadsdeel Oost zijn relatief veel mensen met een eenzijdig netwerk. Bijna de helft kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen, ongeveer een derde kent geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse of met een andere etnische of culturele achtergrond. Deze aandelen liggen iets hoger dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel @). In Watergraafmeer lijkt dit nog iets meer te zijn: zo geeft 45% aan geen of weinig vrienden of kennissen te hebben uit andere sociale klassen en 41% met een andere etnische of culturele achtergrond. In Oud-Oost zijn deze aandelen juist relatief laag.

Tabel @ Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen⁷³

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Oost	35%	27%	46%	33%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Oost heeft met 50 de hoogste sociale cohesie score van alle stadsdelen.⁷⁴ Ruim een derde geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, een vijfde durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen. Deze aandelen liggen iets lager dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel @). Over de bevolkingssamenstelling en omgang tussen verschillende bevolkingsgroepen in de buurt is een klein aandeel negatief, ongeveer evenveel als gemiddeld in Amsterdam. In IJburg/Zeeburgereiland geeft drie op de tien aan niet veel contact met andere buurtbewoners te hebben, verder zijn de verschillen tussen gebieden minimaal.

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt⁷⁵

	Oost	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	37%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	19%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	12%	12%

⁷² Burgermonitor 2019.

⁷³ Burgermonitor 2019.

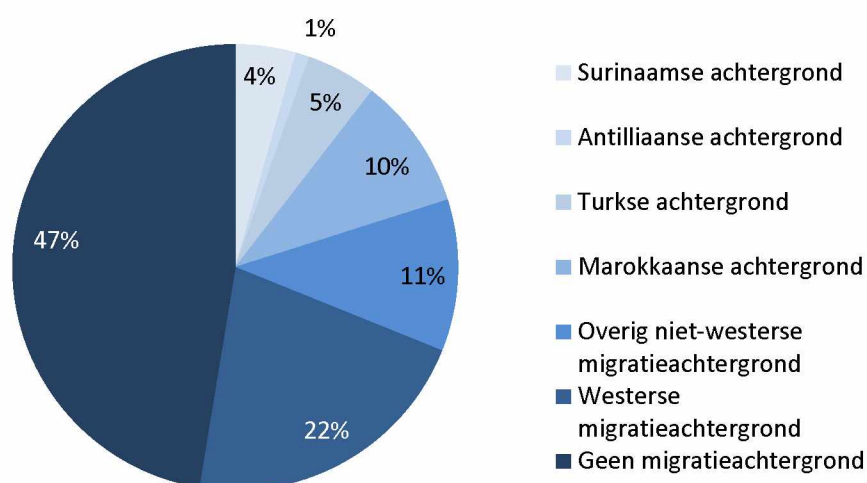
⁷⁴ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

⁷⁵ Veiligheidsmonitor 2019.

	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/ jeugdreclassering
West	2,9	2,1	1,6
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

De bevolkingssamenstelling naar migratieachtergrond is in stadsdeel West redelijk vergelijkbaar met die in Amsterdam. In West wonen iets minder mensen met een Surinaamse achtergrond (4%, in Amsterdam 7%) en met een overige niet-westerse migratieachtergrond (11%, in Amsterdam 14%) en juist iets meer mensen met een Marokkaanse (10%, in Amsterdam 9%) of westerse migratieachtergrond (22%, in Amsterdam 19%) evenals iets meer mensen zonder migratieachtergrond (47%, in Amsterdam 45%). Het gaat echter om kleine verschillen.

Ongeveer een derde van de bewoners in stadsdeel West (34%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam). Een relatief groot aandeel mensen in West plaatst zichzelf uiterst links in het politieke spectrum (10% tegenover 8% in Amsterdam), in Bos en Lommer is dit zelfs 15%. Het aandeel dat zichzelf uiterst rechts plaatst is juist iets kleiner dan in Amsterdam (2% in vergelijking met 3%).

In het meest recente Veiligheidsbeeld (april 2020) is te lezen dat in enkele buurten van West een stapeling van problematiek speelt die deze buurten in algemene zin kwetsbaar maakt. Onder meer de Kolenkitbuurt, Borgerbuurt en Spaarndammerbuurt worden gekenmerkt door een lage SES, groot aandeel sociale huurwoningen, weinig sociale cohesie en een relatief laag opleidingsniveau van de bewoners, overlast en verloedering.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel West voelde 10% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Het aandeel dat zich op de vier relevante discriminatiegronden gediscrimineerd voelde ligt ongeveer rond het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel @).

Tabel @ Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..⁷⁹

⁷⁹ Veiligheidsmonitor 2019.

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
West	3%	3%	1%	0%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel West in Nederlandse instituties ligt over het algemeen relatief hoog, zie tabel @. Een kwart heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer, ongeveer een op de tien in de rechtspraak en Amsterdamse politie. Deze aandelen lijken iets lager dan gemiddeld in Amsterdam.

Tabel @ Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties⁸⁰

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
West	25%	24%	13%	10%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media laten de cijfers een gemiddeld vertrouwen zien onder bewoners van West (zie tabel @). Ongeveer drie op de tien heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.), een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten.

Tabel @ Aandeel met weinig vertrouwen in...⁸¹

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
West	21%	30%	27%
Amsterdam	20%	29%	29%

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een positief beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel West met de samenleving. Relatief weinig mensen voelen zich **niet** verbonden met de buurt en het stadsdeel, al liggen deze aandelen in Bos en Lommer iets hoger (respectievelijk 24% en 27%). Het aandeel dat zich niet verbonden voelt met Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst ligt ongeveer op het gemiddelde van Amsterdam. Ongeveer een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland.

Tabel @ Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...⁸²

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
West	16%	20%	7%	9%	10%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel West ongeveer gemiddeld (zie tabel @). Dit geldt ook voor het aandeel 13-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (7 tot 9% in vergelijking met 8% in heel Amsterdam), in Bos en Lommer lijkt dit wel iets meer te zijn (9 tot 11%).⁸³

⁸⁰ Burgermonitor 2019.

⁸¹ Burgermonitor 2019.

⁸² Burgermonitor 2019.

⁸³ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement⁸⁴

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
West	20%	6%	4%
Amsterdam	20%	8%	7%

Diversiteit netwerk

De diversiteit van het netwerk van bewoners van stadsdeel West is vergelijkbaar met het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel @). Bijna de helft kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen, dit aandeel lijkt iets hoger dan gemiddeld. Verder kent ongeveer drie op de tien geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse of met een andere etnische of culturele achtergrond, en ongeveer een kwart kent geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen. In Westerpark is het aandeel dat geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse kent relatief laag (23%), in Bos en Lommer is dit juist relatief hoog (36%).

Tabel @ Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen⁸⁵

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
West	30%	26%	46%	28%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel West heeft met 45 een gemiddelde sociale cohesie score, in Bos en Lommer is deze iets lager (40) en in Westerpark juist iets hoger (49).⁸⁶ Vier op de tien geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, een vijfde durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen. Deze aandelen zijn gemiddeld voor Amsterdam (zie tabel @). In Bos en Lommer is het aandeel dat de huissleutel niet aan de burens durft toe te vertrouwen relatief hoog (27%), in Westerpark juist relatief laag (14%). Over de bevolkingssamenstelling is een klein aandeel negatief, dit aandeel lijkt iets lager dan gemiddeld in Amsterdam.

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt⁸⁷

	West	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	41%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	21%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	12%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	8%	8%

⁸⁴ Burgermonitor 2019.

⁸⁵ Burgermonitor 2019.

⁸⁶ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

⁸⁷ Veiligheidsmonitor 2019.

Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt

13%

17%

In het Veiligheidsbeeld (april 2020) is benoemd dat volgens professionals de toenemende gentrificatie in West de belangrijkste oorzaak is van spanningen in het stadsdeel. Oude bewoners en huurders hebben vaker het gevoel benadeeld of overgeslagen te worden vergeleken met nieuwe Amsterdammers of kopers die zich in het stadsdeel vestigen. Dit zou vooral in de Kolenkitbuurt spelen.

Nieuw-West

Samenvatting

In vergelijking met andere stadsdelen zijn er in Nieuw-West veel gevoelens van achterstelling, weinig vertrouwen in instituties en media, een lage sociale cohesie. Ook spelen spanningen en polarisatie. Aan de andere kant lijken bewoners van Nieuw-West een minder eenzijdig netwerk te hebben dan gemiddeld in Amsterdam. Wat betreft de verbondenheid met de samenleving is een wisselend beeld te zien, maar het aandeel dat zich niet verbonden voelt met Nederland wijkt weinig af van het gemiddelde in Amsterdam. Verder blijkt uit zowel de cijfers als uit gesprekken met professionals dat Nieuw-West een divers stadsdeel is: er zijn behoorlijke verschillen tussen gebieden in vatbaarheid.

Beschrijving factoren

Vanuit stadsdeel Nieuw-West zijn twee personen gesproken ^{5.1.2.e} en ^{5.1.2.d} ^{5.1.2.e}. Ook zijn de relevante bevindingen vanuit het laatste Veiligheidsbeeld (april 2020) meegenomen.

^{5.1.2.d} ^{5.1.2.d} ^{5.1.2.e} merkt verder op dat de diversiteit in stadsdeel Nieuw-West groot is, waardoor het moeilijk is een algemeen beeld te schetsen. Er zijn grote verschillen tussen gebieden in de problemen die spelen en ook in de vatbaarheid voor radicalisering.

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Nieuw-West (€35.100 per huishouden) ligt lager dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).⁸⁸ De geregisteerde werkloosheid ligt iets hoger: 11% in stadsdeel Nieuw-West vergeleken met 10% in Amsterdam.⁸⁹ Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is relatief hoog: 11% in Nieuw-West, vergeleken met 9% in Amsterdam.⁹⁰

Het aandeel jeugdige verdachten in Nieuw-West is 2,8% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 1% (0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel @ te zien is, maakt in stadsdeel Nieuw-West een iets lager aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige of meervoudige specialistische jeugdhulp dan in Amsterdam en een gemiddeld aandeel van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

⁸⁸ BBGA 2017.

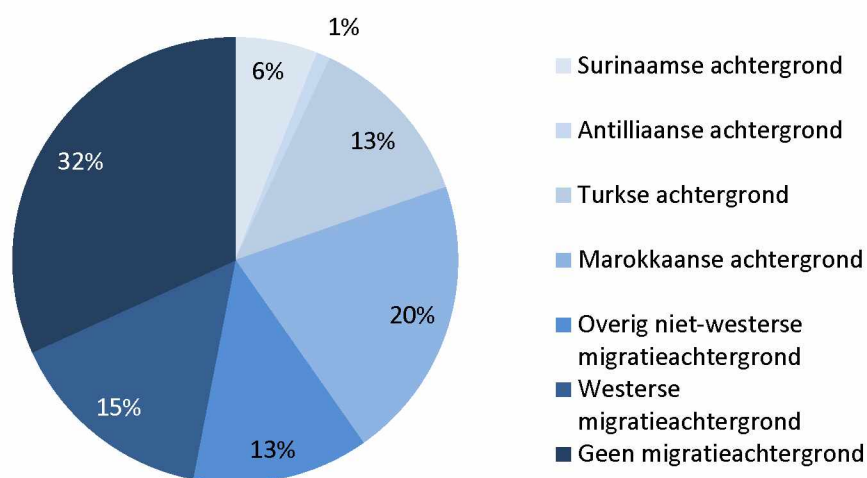
⁸⁹ BBGA 2019.

⁹⁰ BBGA 2019.

Tabel @ Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Nieuw-West	2,4	2,4	1,6
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

In stadsdeel Nieuw-West wonen relatief weinig mensen zonder migratieachtergrond: 32% tegenover 45% in Amsterdam. Ook wonen er iets minder mensen met een westerse migratieachtergrond (15%, in Amsterdam 19%). Daarentegen wonen in Nieuw-West relatief veel mensen met een Marokkaanse (21%, in Amsterdam 9%) of Turkse (13%, in Amsterdam 5%) achtergrond.

Bijna de helft van de bewoners in stadsdeel Nieuw-West (46%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam), na Zuidoost is Nieuw-West hiermee het meest gelovige stadsdeel.

Er zijn veel moskeeën in Nieuw-West, die erg uiteenlopend zijn in achterban, bereik, invulling van hun rol in de buurt en in opvattingen en religieuze keuzes. Ook de relatie met het stadsdeel is divers: met sommige moskeeën is nauw contact, met andere is het contact moeizamer of minimaal. Er is wel een goed netwerk van moskeeën, maar dit netwerk is dus geen eenduidige groep.

Een iets hoog aandeel mensen in Nieuw-West plaatst zichzelf uiterst links in het politieke spectrum (9% tegenover 8% in Amsterdam). Tegelijk plaatst 4% zich uiterst rechts (in Amsterdam is dit 3%), hoewel het om een klein aandeel gaat is dit wel het hoogste van de stadsdelen. In tabel @ is te zien dat dit per gebied verschilt. In Osdorp is een hoog aandeel uiterst rechts en een laag aandeel uiterst links, terwijl in Geuzenveld/Slotermeer juist een gepolariseerd beeld te zien is met zowel een hoog aandeel uiterst links als uiterst rechts.

	uiterst links	uiterst rechts
Geuzenveld/Slotermeer	14%	6%

Osdorp	3%	6%
De Aker/Nieuw Sloten	6%	4%
Slotervaart	9%	2%
Amsterdam	8%	3%

In het Veiligheidsbeeld (april 2020) is te lezen dat de ontwikkelbuurten in Nieuw-West in het algemeen kwetsbaar zijn vanwege een stapeling van problematiek. Deze buurten kenmerken zich door een lage SES, groot aandeel sociale huurwoningen, weinig sociale cohesie, een relatief laag opleidingsniveau van de bewoners en relatief veel kwetsbare personen. In Geuzenveld-Slotermeer lijken mensen in zichzelf gekeerd, zo beschrijft het Veiligheidsbeeld. De Wildemanbuurt is een voorbeeld van een buurt met veel kwetsbare bewoners en onderliggende problematiek.

5.1.2.e geeft aan dat criminaliteit een zichtbaar probleem is in Nieuw-West. Ook zijn er veel kwetsbare bewoners wat betreft economische positie maar ook wat betreft zorg, verslavings- en lvb-problematiek. 5.1.2.e geeft aan dat lastig te zeggen is of ouders zicht hebben op hun kinderen, omdat dit verschilt per gezin. Op overlastgevende en problematische jongeren is onvoldoende zicht van ouders.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Nieuw-West voelde 16% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%), het hoogste aandeel van alle stadsdelen. Voor alle vier de relevante discriminatiegronden ligt het aandeel dat zich hierop gediscrimineerd voelde hoger dan het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel @). In Osdorp en (in mindere mate) Slotervaart voelden relatief veel mensen zich gediscrimineerd op basis van ras of huidskleur (respectievelijk 8% en 7%), terwijl in Geuzenveld/Slotermeer relatief veel mensen zich op basis van godsdienst/levensovertuiging gediscrimineerd voelden (6%).

Tabel @ Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..⁹¹

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
Nieuw-West	6%	6%	4%	1%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

5.1.2.e ziet dat ervaren achterstelling speelt in Nieuw-West. Het gevoel van achterstelling onder moslims lijkt sterker te worden, ook naar aanleiding van landelijke ontwikkelingen en actualiteiten. Mensen hebben het gevoel er niet te mogen zijn als moslim, hebben het gevoel dat met twee maten wordt gemeten en de overheid onbetrouwbaar is. Ook de 5.1.2.e denkt dat gevoelens van achterstelling spelen, maar ziet hierin geen bepaalde ontwikkeling. Discriminatie-thema's zoals onder advisering door basisschoolleerkrachten of ongelijkheid op de werkvloer houden jongeren wel bezig.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Nieuw-West in Nederlandse instituties ligt relatief laag, zie tabel @. Drie op de tien heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer. Daarnaast heeft bijna twee op de tien (zeer) weinig vertrouwen in de rechtspraak. Deze aandelen

⁹¹ Veiligheidsmonitor 2019.

lijken iets hoger dan gemiddeld in Amsterdam. Het aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in de Amsterdamse politie is met 17% het hoogst van alle stadsdelen.

In Geuzenveld/Slotermeer en Osdorp is het aandeel met weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer bijna vier op de tien, in Slotervaart ligt dit juist relatief laag. In Osdorp is ook het aandeel met weinig vertrouwen in de rechtspraak met bijna drie op de tien relatief hoog, terwijl dit in Geuzenveld/Slotermeer gemiddeld is en in Slotervaart eveneens relatief laag.

Tabel @ Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties⁹²

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Nieuw-West	30%	29%	17%	17%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media laten de cijfers eveneens een wat lager dan gemiddeld vertrouwen zien onder bewoners van Nieuw-West, vooral wat betreft kranten (zie tabel @). Ongeveer drie op de tien heeft weinig vertrouwen in kranten, televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.). In Geuzenveld/Slotermeer heeft bijna vier op de tien weinig vertrouwen in kranten en televisie.

Tabel @ Aandeel met weinig vertrouwen in...⁹³

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Nieuw-West	28%	33%	31%
Amsterdam	20%	29%	29%

5.1.2.e
5.1.2.e ziet dat er bij een deel van de bewoners in Nieuw-West weinig vertrouwen is in instanties, men problemen zelf wil oplossen en instanties niet altijd mensen bereiken. Zoals gezegd speelt dus ook het gevoel achtergesteld te worden door de overheid, wat het contact en handelen voor het stadsdeel soms lastiger maakt. Tegelijkertijd zien 5.1.2.e
5.1.2.e ook positieve voorbeelden, zoals een goede verbinding tussen jongeren en jongerenwerk en goed bezochte dialoogsessies. Er zijn wel anti-politie sentimenten (afhankelijk van buurt en doelgroep) maar over het algemeen is ook het contact tussen jongeren en politie goed, aldus 5.1.2.e
5.1.2.e Recent voorbeeld hiervan is een bijeenkomst over etnisch profileren, waar veel jongeren aanwezig waren en dit beladen onderwerp op gemoedelijke wijze is besproken.

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een wisselend beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Nieuw-West met de samenleving. Vooral met de buurt en het stadsdeel voelen relatief veel mensen zich **niet** verbonden: ongeveer drie tot vier op de tien bewoners. In de Aker/Nieuw Sloten liggen deze percentages wel meer richting het gemiddelde voor Amsterdam (respectievelijk 16% en 29%). Het aandeel in Nieuw-West dat zich niet verbonden voelt met Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst ligt echter aanzienlijk lager en meer in de buurt van het gemiddelde van

⁹² Burgermonitor 2019.

⁹³ Burgermonitor 2019.

Amsterdam.⁹⁴ Ruim een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland, in Geuzenveld/Slotermeer is dit bijna twee op de tien (17%).

Tabel @ Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...⁹⁵

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Nieuw-West	31%	38%	11%	12%	14%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Ook wat betreft het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt lijkt stadsdeel Nieuw-West een wat kwetsbaar stadsdeel: dit aandeel ligt hoger dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel @). Dit geldt echter niet voor het aandeel 13-16 jarigen dat zich eenzaam voelt, dat met 8% gelijk is aan het aandeel in Amsterdam. Wel voelt in Osdorp 10% van de 15-16 jarigen zich eenzaam.⁹⁶

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement⁹⁷

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Nieuw-West	26%	11%	9%
Amsterdam	20%	8%	7%

Diversiteit netwerk

Bewoners van stadsdeel Nieuw-West lijken een minder eenzijdig netwerk te hebben dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel @). Ongeveer een derde kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen, drie op de tien kent geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse, ongeveer een kwart met een andere etnische of culturele achtergrond en ruim twee op de tien kent geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen. Deze aandelen liggen lager dan gemiddeld in Amsterdam. Vooral in Osdorp zijn deze aandelen laag, zo heeft slechts 16% in dit gebied geen of weinig vrienden/kennissen met een andere etnische of culturele achtergrond. In de Aker/Nieuw Sloten zijn deze aandelen juist weer iets hoger en meer gemiddeld voor Amsterdam. Tot slot valt op dat in Slotervaart vier op de tien geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit een andere sociale klasse.

Tabel @ Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen⁹⁸

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Nieuw-West	29%	22%	35%	24%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Uit het gesprek met ^{5.1.2.e} komt naar voren dat sommige, kwetsbare jongeren in Nieuw-West weinig in aanraking komen met andere meningen. Zo geven jongerenwerkers bij ^{5.1.2.e} aan dat jongeren weinig buiten hun eigen gebied komen en al helemaal niet buiten Nieuw-West. Daarnaast heeft ^{5.1.2.e} het gevoel dat nepnieuws

⁹⁴ In Osdorp voelt 16% zich niet verbonden met Amsterdam, in de Aker/Nieuw Sloten voelt 20% zich niet verbonden met het land van herkomst.

⁹⁵ Burgermonitor 2019.

⁹⁶ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

⁹⁷ Burgermonitor 2019.

⁹⁸ Burgermonitor 2019.

hardnekkiger wordt, bij incidenten of landelijke discussies halen mensen hun informatie vanuit steeds eenzijdiger bronnen. Ook gaan complottheorieën rond en houden mensen hier steeds hardnekkiger aan vast. Steeds als er landelijk nieuws is wat gaat om de islamitische gemeenschap duiken dergelijke berichten op.

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Nieuw-West heeft met 37 de laagste sociale cohesie score van alle stadsdelen.⁹⁹ In Slotervaart is deze nog een stuk lager (31), de Aker/Nieuw Sloten kent juist een hogere sociale cohesie score (46). Verder is vooral opvallend dat bijna drie op de tien bewoners in het stadsdeel ontevreden is over de bevolkingssamenstelling in de buurt, in Amsterdam is dit bijna twee op de tien. Ruim een kwart durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen, ruim twee op de tien heeft **niet** evenveel vertrouwen in buurtgenoten uit een andere cultuur. Deze aandelen liggen iets hoger dan in Amsterdam (zie tabel @). Verder geeft vier op de tien aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, dit is vergelijkbaar met het gemiddelde in Amsterdam.

Ook zijn er verschillen tussen gebieden. Zo heeft in Slotervaart bijna de helft niet veel contact met andere buurtbewoners, terwijl dit in de Aker/Nieuw Sloten slechts drie op de tien bewoners is. In de Aker/Nieuw Sloten is ook het vertrouwen in buurtgenoten en de tevredenheid over de bevolkingssamenstelling relatief hoog. Verder kent Osdorp een relatief hoog aandeel (35%) dat de huissleutel niet aan burens durft toe te vertrouwen.

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt¹⁰⁰

	Nieuw-West	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	38%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	27%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	18%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	13%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	28%	17%

5.1.2.e [redacted] ziet dat spanningen tussen verschillende groepen bewoners een probleem is in Nieuw-West. Er is sprake van segregatie in huisvesting, scholen en in de winkels die mensen bezoeken, weinig sprake van uitwisseling tussen groepen. Vooral in buurten die snel aan het veranderen zijn door nieuwbouw of veryupping komen spanningen aan de oppervlakte. In het laatste Veiligheidsbeeld (april 2020) is te lezen dat de belangrijkste tegenstellingen in Nieuw-West zijn tussen oude en nieuwe bewoners (vooral in Slotervaart waar veel nieuwe, hoogopgeleide kopers komen wonen) en tussen jong en oud (rond jeugdoverlast). 5.1.2.e [redacted] 5.1.2.e [redacted] vertelt dat oudere groepen bewoners vinden dat de buurt te veel verandert, zich vervreemd voelen, en dat dit zich soms uit in heftige (racistische) uitspraken. De onvrede richt zich

⁹⁹ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

¹⁰⁰ Veiligheidsmonitor 2019.

soms op de toename van het aantal moslims in de buurt en het verdwijnen van 'Nederlandse' winkels, maar ook op veryupping en stijgende prijzen.

Op de geplande komst van een opvanglocatie voor ongedocumenteerden in Nieuw-Sloten wordt door buurtbewoners fel gereageerd op social media en in de buurtgroepsapp (Veiligheidsbeeld april 2020), dit benoemt ook [5.1.2.e] [5.1.2.e] merkt in algemene zin dat bewoners zonder migratieachtergrond meer intolerante uitspraken doen richting mensen met een migratieachtergrond, dat de drempel hiervoor lager is dan vroeger. Volgens [5.1.2.e] zou dit te maken kunnen hebben met de verrechtsing in de politiek, waardoor mensen zich gesteund voelen om dergelijke uitspraken te doen.

Daarnaast valt het [5.1.2.e] op dat Nieuw-West vaker een doelwit is voor rechts-extremistische acties (zoals dreigbrieven naar moskeeën), waarvan de indruk is dat het van buiten het stadsdeel of zelfs van buiten Amsterdam komt. Volgens [5.1.2.e] heeft dit zijn weerslag op hoe veilig en prettig mensen in het stadsdeel zich voelen en kan het ervoor zorgen dat mensen meer naar binnen keren. Ook [5.1.2.e] merkt op dat Nieuw-West door het hoge aantal moskeeën een risicogebied is voor dreiging vanuit rechts-extremisme.

Zuid

Samenvatting

Wat betreft vatbaarheid is in Zuid een vrij positief beeld te zien ten opzichte van andere stadsdelen: er is veel vertrouwen in instituties en weinig gevoelens van achterstelling. Wat betreft andere factoren laten de cijfers een gemiddeld beeld zien in vergelijking tot Amsterdam. Dit geldt voor de verbondenheid met de samenleving, vertrouwen in media, sociale cohesie, gevoelens van eenzaamheid en de diversiteit van het netwerk. Kanttekening bij dit positieve beeld is dat er volgens [5.1.2.e] wel bepaalde wijken zijn waar een voedingsbodem is.

Beschrijving factoren

Vanuit stadsdeel Zuid zijn twee personen gesproken: [5.1.2.e] en [5.1.2.e]. Ook zijn de relevante bevindingen vanuit het laatste Veiligheidsbeeld (april 2020) meegenomen.

[5.1.2.e] geeft aan dat het beeld vaak is dat radicalisering in Zuid niet speelt, doordat er geen uitreizigers zijn en geen moskeeën waarover zorgen bestaan. Tegelijkertijd zijn er volgens [5.1.2.e] wel degelijk wijken waar een voedingsbodem is, zeker als breder wordt gekeken dan islamitisch extremisme.

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Zuid (€48.100 per huishouden) ligt hoger dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).¹⁰¹ De geregistreerde werkloosheid ligt juist lager: 7% in stadsdeel Zuid vergeleken met 10% in Amsterdam.¹⁰² Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is relatief laag: 7% in Zuid tegenover 9% in Amsterdam.¹⁰³

¹⁰¹ BBGA 2017.

¹⁰² BBGA 2019.

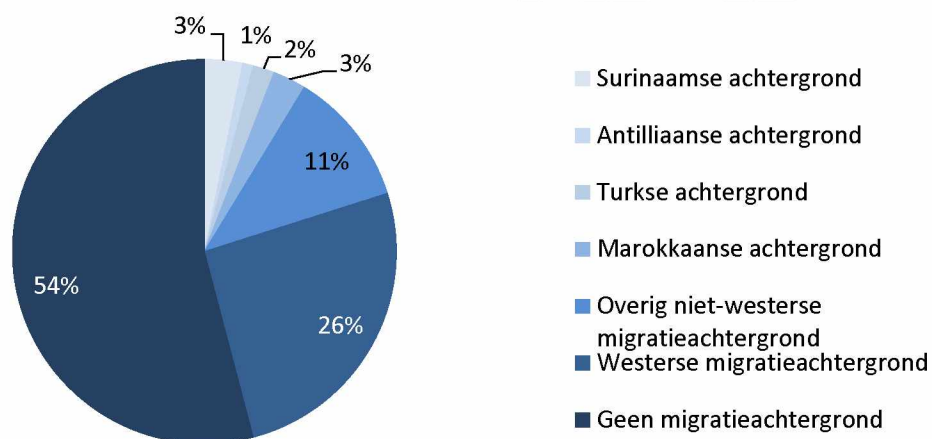
¹⁰³ BBGA 2019.

Het aandeel jeugdige verdachten in Zuid is 1,7% (in heel Amsterdam is dit 2,6%). Het aandeel volwassen verdachten 0,6% (0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel @ te zien is, maakt in stadsdeel Zuid ongeveer een gemiddeld aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige specialistische jeugdhulp. Iets minder dan gemiddeld wordt er gebruikgemaakt van meervoudige hulp en van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel @ Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Zuid	3,1	1,9	1,0
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

In stadsdeel Zuid wonen relatief veel mensen zonder migratieachtergrond (54%, in Amsterdam 45%) en met een westerse migratieachtergrond (26%, in Amsterdam 19%) en juist weinig mensen met een niet-westerse migratieachtergrond in vergelijking met het gemiddelde in Amsterdam.

Ongeveer een kwart van de bewoners in stadsdeel Zuid (24%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam). Een gemiddeld aandeel mensen in stadsdeel Zuid plaatst zichzelf uiterst links of uiterst rechts in het politieke spectrum: respectievelijk 8% en 3%.

In het meest recente Veiligheidsbeeld (april 2020) is te lezen dat volgens professionals vooral de Noord-Pijp, Diamantbuurt en Marathonbuurt kwetsbare buurten zijn qua bevolkingssamenstelling.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Zuid voelde 9% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd (in heel Amsterdam is dit 12%). Van de relevante discriminatiegronden ligt het aandeel dat zich op basis hiervan gediscrimineerd voelde iets lager dan of gelijk aan het aandeel in Amsterdam (zie tabel @). In Buitenveldert/Zuidas voelde 4% van de bewoners zich gediscrimineerd op basis van godsdienst/levensovertuiging, in dit gebied ligt het totale aandeel dat discriminatie ervoer (13%) ook meer in de buurt van het gemiddelde in Amsterdam. Aangezien in Buitenveldert een grote

Joodse gemeenschap is zou dit kunnen duiden op ervaren antisemitisme, maar dit is niet met zekerheid te zeggen.

Tabel @ Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van..¹⁰⁴

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst/levensovertuiging	politieke overtuiging
Zuid	2%	2%	2%	1%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

Bij een jeugdgroep in de Pijp spelen volgens ^{5.1.2.e} gevoelens van achterstelling, van niet begrepen worden door de overheid. Het gaat om een groep jongeren die weinig kansen hebben, op het moment lijken ze echter vooral vatbaar voor criminele invloeden en spelen vooral thema's als geld verdienen, drillrap en onderlinge bedreigingen.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners van stadsdeel Zuid in Nederlandse instituties is over het algemeen relatief hoog, zie tabel @. Ruim een vijfde heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer, ongeveer een op de tien in de rechtspraak en Amsterdamse politie. Deze aandelen lijken lager dan gemiddeld in Amsterdam.

Tabel @ Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties¹⁰⁵

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Zuid	23%	22%	9%	10%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media, is het vertrouwen in stadsdeel Zuid ongeveer gemiddeld voor Amsterdam (zie tabel @). Bijna een derde heeft weinig vertrouwen in televisie, een kwart in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.) en een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten. In Buitenveldert/Zuidas heeft meer dan een derde weinig vertrouwen in opiniërende nieuwssites.

Tabel @ Aandeel met weinig vertrouwen in...¹⁰⁶

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Zuid	17%	31%	27%
Amsterdam	20%	29%	29%

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een gemiddeld beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Zuid met de samenleving. Het aandeel dat zich niet verbonden voelt met de buurt, het stadsdeel, Amsterdam, met Nederland en met het land van herkomst ligt rond het gemiddelde van Amsterdam. Ongeveer een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland. Verschillen tussen gebieden zijn klein, wel voelt in Buitenveldert/Zuidas een relatief groot aandeel (23%) zich niet verbonden met de buurt.

¹⁰⁴ Veiligheidsmonitor 2019.

¹⁰⁵ Burgermonitor 2019.

¹⁰⁶ Burgermonitor 2019.

Tabel @ Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...¹⁰⁷

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Zuid	14%	24%	6%	11%	14%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Ook het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt is in stadsdeel Zuid ongeveer gemiddeld (zie tabel @). Dit geldt ook voor het aandeel 13-16 jarigen dat zich eenzaam voelt (7 tot 8%), al voelt in de Pijp/Rivierenbuurt 11% van de 13-14 jarigen en 9% van de 15-16 jarigen zich eenzaam.¹⁰⁸

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement¹⁰⁹

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Zuid	16%	6%	7%
Amsterdam	20%	8%	7%

5.1.2.e

ziet bij de jeugdgroep in de Pijp enige afkeer van de samenleving.

Diversiteit netwerk

De diversiteit van het netwerk lijkt in stadsdeel Zuid eveneens weinig af te wijken van het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel @). Ongeveer een kwart kent geen of weinig mensen met andere politieke opvattingen, ruim twee vijfde kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen. In Buitenveldert/Zuidas heeft een vijfde geen of weinig vrienden/kennissen met een andere etnische of culturele achtergrond, minder dan gemiddeld.

Tabel @ Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen¹¹⁰

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Zuid	32%	26%	43%	32%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Zuid heeft met 44 een gemiddelde sociale cohesie score, in Buitenveldert/Zuidas ligt deze iets lager (39).¹¹¹ Bijna de helft (46%) geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners. Een vijfde durft de huissleutel niet aan burens toe te vertrouwen, in Buitenveldert/Zuidas is dit ruim een kwart. Over de bevolkingssamenstelling en omgang tussen verschillende bevolkingsgroepen in de buurt is een klein aandeel negatief, minder dan gemiddeld in Amsterdam.

¹⁰⁷ Burgermonitor 2019.

¹⁰⁸ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

¹⁰⁹ Burgermonitor 2019.

¹¹⁰ Burgermonitor 2019.

¹¹¹ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt¹¹²

	Zuid	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	46%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	20%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	9%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	6%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in de buurt	13%	17%

5.1.2.e

5.1.2.e merkt op dat stadsdeel Zuid veel tegenstellingen kent tussen rijk en arm. Buitenveldert en Oud Zuid kenmerken zich volgens 5.1.2.e door een vrij grote, sterke en gesloten Joodse gemeenschap. Op deze gemeenschap is weinig zicht maar er zijn geen signalen van onrust. Dit wordt onderbouwd door het laatste Veiligheidsbeeld, waarin staat dat er geen signalen zijn die wijzen op spanningen tussen de grote Joodse gemeenschap en andere bevolkingsgroepen. In mei 2020 (nadat de gesprekken voor dit Veiligheidsbeeld waren afgerond) vonden echter incidenten plaats bij restaurant HaCarmel (zie hoofdstuk 2), in de afgelopen jaren vonden vaker incidenten plaats bij dit restaurant.

Uit het Veiligheidsbeeld blijkt verder dat er volgens professionals geen sprake is van (grootschalige) spanningen tussen bevolkingsgroepen. Voor zover er spanningen zijn heeft dit vooral te maken met verschillende levensstijlen van bewoners, binnen buurten is soms sprake van veel diversiteit naar SES, leeftijd of koop- en huurwoningen.

Zuidoost

Samenvatting

Kijkend naar vatbaarheid valt vooral op dat er in Zuidoost weinig vertrouwen is in instituties. Daarnaast is de sociale cohesie laag en lijken polarisatie en spanningen een punt van aandacht. Aan de andere kant lijken bewoners van Zuidoost een minder eenzijdig netwerk te hebben dan gemiddeld in Amsterdam en laten de cijfers qua vertrouwen in media en gevoelens van achterstelling een gemiddeld beeld zien ten opzichte van andere stadsdelen. Wat betreft de verbondenheid met de samenleving is een wisselend beeld te zien, maar het aandeel dat zich niet verbonden voelt met Nederland wijkt weinig af van het gemiddelde in Amsterdam. Wel voelen in Zuidoost relatief veel mensen zich geïsoleerd of eenzaam.

Beschrijving factoren

Vanuit stadsdeel Zuidoost zijn twee personen gesproken 5.1.2.e met 5.1.2.e en 5.1.2.e Ook zijn de relevante bevindingen vanuit het laatste Veiligheidsbeeld (april 2020) meegenomen.

In algemene zin blijkt uit de gesprekken dat in Zuidoost veelal andere problematiek de aandacht vraagt boven radicalisering, zoals (drugs)criminaliteit, afpersing en bedreiging. Deze problemen beginnen al op jonge leeftijd en de online leefwereld van jongeren speelt hier een grote rol in. Geweld in Zuidoost komt meestal niet vanuit een bepaalde ideologie maar vanuit criminaliteit of

¹¹² Veiligheidsmonitor 2019.

de straatcultuur, aldus ^{5.1.2.e} Ook uit het Veiligheidsbeeld komt naar voren dat Zuidoost veel criminaliteitsproblematiek kent onder jeugd. Volgens SAOA is geld verdienen heel belangrijk voor jongeren in Zuidoost omdat ze hier status mee verkrijgen (Veiligheidsbeeld april 2020).

Context

Het gemiddeld besteedbaar inkomen in stadsdeel Zuidoost (€30.600 per huishouden) ligt aanzienlijk lager dan gemiddeld in Amsterdam (€39.000).¹¹³ De geregisteerde werkloosheid ligt juist hoger: 14% in stadsdeel Zuidoost vergeleken met 10% in Amsterdam.¹¹⁴ Het aandeel laag opgeleide schoolverlaters (jongeren van 18-22 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten) is relatief hoog: 10% in Zuidoost tegenover 9% in Amsterdam.¹¹⁵

Het aandeel jeugdige verdachten is in Zuidoost het hoogst van alle stadsdelen met 3,4% (in heel Amsterdam is dit 2,6%), dit geldt ook voor het aandeel volwassen verdachten (1,4%, 0,9% in heel Amsterdam). Zoals in tabel @ te zien is, maakt in stadsdeel Zuidoost een relatief laag aandeel jongeren gebruik van enkelvoudige specialistische jeugdhulp, terwijl juist een relatief hoog aandeel gebruikmaakt van meervoudige hulp en van jeugdbescherming of jeugdreclassering.

Tabel @ Aandeel jongeren t/m 17 jaar dat gebruikmaakt van enkelvoudige of meervoudige jeugdhulp en van jeugdbescherming/jeugdreclassering (in %)

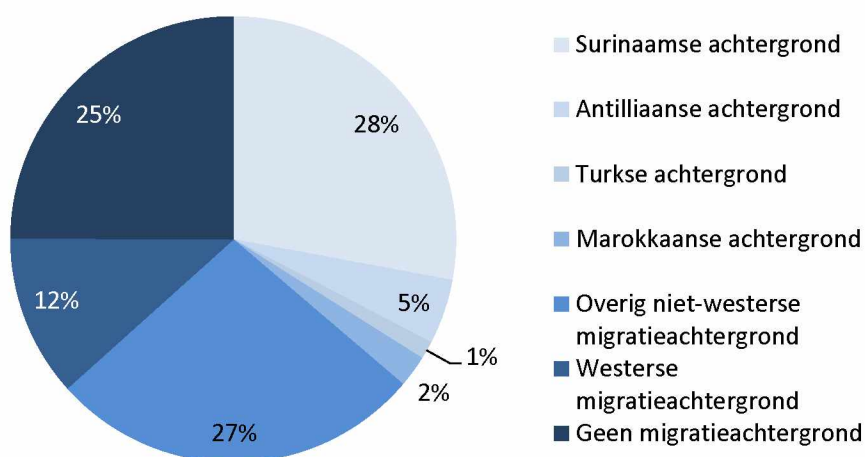
	Enkelvoudige specialistische jeugdhulp	Meervoudige specialistische jeugdhulp	Jeugdbescherming/jeugdreclassering
Zuidoost	2,0	4,9	3,3
Amsterdam	2,8	2,7	1,7

Stadsdeel Zuidoost kent een andere bevolkingssamenstelling dan Amsterdam als geheel. In stadsdeel Zuidoost wonen relatief weinig mensen zonder migratieachtergrond: slechts een kwart (25%) waar dit in heel Amsterdam iets minder dan de helft is (45%). Ook het aandeel met een westerse migratieachtergrond is relatief laag (12%, in Amsterdam 19%), dit geldt ook voor het aandeel met een Turkse (1% tegenover 5% in Amsterdam) of Marokkaanse (2% tegenover 9% in Amsterdam) achtergrond. In Zuidoost wonen juist relatief veel mensen met een Surinaamse achtergrond (28% in vergelijking met 7% in Amsterdam), Antilliaanse achtergrond (5% in vergelijking met 1% in Amsterdam) en met een overige niet-westerse migratieachtergrond (27% in vergelijking met 14% in Amsterdam).

¹¹³ BBGA 2017.

¹¹⁴ BBGA 2019.

¹¹⁵ BBGA 2019.

Bijna de helft van de bewoners in stadsdeel Zuidoost (47%) voelt zich verwant met een godsdienst, religieuze of levensbeschouwelijke stroming (gemiddeld 33% in Amsterdam), hiermee is Zuidoost het meest gelovige stadsdeel.

Een relatief laag aandeel mensen in Zuidoost plaatst zichzelf uiterst links in het politieke spectrum, een gemiddeld aandeel plaatst zichzelf uiterst rechts: respectievelijk 5% en 3% tegenover 8% en 3% in heel Amsterdam. In tabel @ is te zien dat dit per gebied verschilt. In Gaasperdam/Driemond is een hoog aandeel uiterst links, in Bijlmer-Centrum plaatst juist een hoog aandeel zichzelf uiterst rechts (het hoogste aandeel uiterst rechts van de 22 gebieden) en in Bijlmer-Oost zijn beide aandelen relatief laag.

	uiterst links	uiterst rechts
Bijlmer-Centrum	1%	8%
Bijlmer-Oost	2%	2%
Gaasperdam/Driemond	10%	1%
Amsterdam	8%	3%

5.1.2.e

5.1.2.e geeft aan dat Zuidoost een heel divers stadsdeel is, met veel verschillende nationaliteiten en religies. Veel mensen zijn gelovig en de diversiteit in religie is groot, met diverse stromingen in christendom, islam en andere religies.

In het Veiligheidsbeeld is te lezen dat in Zuidoost een grote hoeveelheid kwetsbare gezinnen woont, waaronder veel alleenstaande (tiener)moeders, waar complexe multi-problematiek speelt, zoals armoede, lvb- en opvoedingsproblematiek. Ook is er in deze buurten veel overlast, verloedering en criminaliteit. Verder geeft 5.1.2.e aan dat schooladviezen en cito-scores in Zuidoost veel lager liggen dan gemiddeld in Amsterdam. Tegelijkertijd is te zien dat de huidige generatie jongeren over het algemeen ondernemend is, hun eigen weg zoeken, wat een positieve ontwikkeling is. 5.1.2.e ziet dat jeugd veel op straat is, er veel eenoudergezinnen zijn waarbij de ouder werkt en kinderen zelf bepalen wat ze doen. Onder jongeren is een enorm taboe op klikken waardoor ouders veel niet weten, zo herkennen ouders de signalen van afpersing niet.

Gevoelens van achterstelling

In stadsdeel Zuidoost voelde 12% van de bewoners zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd, gelijk aan het aandeel in Amsterdam. Het aandeel dat zich op grond van ras of huidskleur gediscrimineerd voelde is met 7% in Zuidoost het hoogste alle stadsdelen en in Bijlmer-Centrum is dit 9%. Voor de andere relevante discriminatiegronden ligt het aandeel in Zuidoost gelijk aan of onder het gemiddelde in Amsterdam (zie tabel @).

Tabel @ Aandeel dat zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd voelde op basis van...¹¹⁶

	ras of huidskleur	nationaliteit	godsdienst of levensovertuiging	politieke overtuiging
Zuidoost	7%	3%	1%	0%
Amsterdam	4%	3%	2%	0%

5.1.2.e

5.1.2.e vertelt dat dit zeker speelt in Zuidoost. Mensen voelen zich gediscrimineerd, etnisch geprofileerd, hebben het gevoel dat hun achtergrond ervoor zorgt dat ze minder kansen hebben.

Vertrouwen in instituties

Het vertrouwen van bewoners in stadsdeel Zuidoost in Nederlandse instituties is over het algemeen laag, zie tabel @. Bijna een derde heeft (zeer) weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer, bijna een vijfde heeft (zeer) weinig vertrouwen in de rechtspraak en in de Amsterdamse politie. Deze aandelen liggen hoger dan gemiddeld in Amsterdam. Verder heeft in Bijlmer-Oost een ongeveer vier op de tien weinig vertrouwen in regering en Tweede Kamer en een kwart in de rechtspraak, terwijl in Bijlmer-Centrum deze aandelen juist relatief laag zijn (respectievelijk twee en een op de tien bewoners).

Tabel @ Aandeel met (zeer) weinig vertrouwen in Nederlandse instituties¹¹⁷

	de regering	de Tweede Kamer	de rechtspraak	de Amsterdamse politie
Zuidoost	32%	31%	19%	16%
Amsterdam	27%	25%	14%	13%

Als het gaat om vertrouwen in media, is het vertrouwen in stadsdeel Zuidoost ongeveer gemiddeld voor Amsterdam (zie tabel @). Rond een derde heeft weinig vertrouwen in televisie en in opiniërende nieuwssites (zoals de Correspondent, GeenStijl, etc.) en een vijfde heeft weinig vertrouwen in kranten. In Bijlmer-Oost is het wantrouwen in televisie (37%) en in opiniërende nieuwssites (44%) relatief hoog.

Tabel @ Aandeel met weinig vertrouwen in...¹¹⁸

	kranten	televisie	opiniërende nieuwssites
Zuidoost	22%	29%	33%
Amsterdam	20%	29%	29%

Het Veiligheidsbeeld onderschrijft dit signaal: de hiervoor gesproken partners benadrukken dat er weinig vertrouwen is in de overheid en mensen zich niet gehoord voelen. Veel bewoners hebben het gevoel dat de overheid er niet voor hen is, dit kan het idee versterken dat iemands achtergrond meespeelt bij hoe diegene wordt behandeld door handhavende partijen. Ook 5.1.2.e

¹¹⁶ Veiligheidsmonitor 2019.

¹¹⁷ Burgermonitor 2019.

¹¹⁸ Burgermonitor 2019.

5.1.2.e

ziet dat er veel wantrouwen is. Dit heeft verschillende oorzaken, zoals een referentiekader vanuit een land van herkomst waar de politie corrupt is, etnisch profileren, reacties van de gemeente op meldingen, politieke wisselingen, en een cultuur van het zelf oplossen en niet met de overheid praten die sommige mensen van jongs af aan meekrijgen. 5.1.2.e ziet veel argwaan naar de politie, maar tegelijkertijd dat wijkagenten wel degelijk verbinding kunnen maken met bewoners. 5.1.2.e ziet wel dat het bij sommige jongeren lastig is een goede band te houden, ook met bijvoorbeeld het jongerenwerk.

Verbondenheid samenleving

De cijfers laten een gemengd beeld zien van de verbondenheid van bewoners in stadsdeel Zuidoost met de samenleving. Bijna een kwart voelt zich **niet** verbonden met de buurt, een hoger aandeel dan gemiddeld in Amsterdam. In Bijlmer-Centrum is dit aandeel bijna vier op de tien bewoners, ook voelt in dit gebied drie op de tien zich niet verbonden met het stadsdeel. Eveneens relatief veel mensen in Zuidoost voelen zich niet verbonden met Amsterdam en met hun land van herkomst, terwijl juist een relatief klein aandeel zich niet verbonden voelt met het stadsdeel. Ongeveer een op de tien voelt zich **niet** verbonden met Nederland. Verder valt op dat in Bijlmer-Oost bijna een vijfde zich niet verbonden voelt met Amsterdam en met Nederland.

Tabel @ Aandeel dat zich **niet** verbonden voelt met...¹¹⁹

	de buurt	het stadsdeel	Amsterdam	Nederland	het land van herkomst
Zuidoost	23%	21%	11%	11%	17%
Amsterdam	19%	25%	8%	10%	12%

Het aandeel mensen dat zich geïsoleerd of eenzaam voelt lijkt in stadsdeel Zuidoost aan de hoge kant (zie tabel @), vooral in Bijlmer-Centrum waar rond een vijfde zich vaak in de steek gelaten voelt en aangeeft dat niemand speciaal belangstelling voor hem of haar heeft. Ook is er een relatief hoog aandeel jongeren dat zich eenzaam voelt (10% in vergelijking tot 8% in heel Amsterdam), in Bijlmer-Oost voelt zelfs 13% van de 15-16 jarigen zich eenzaam, het hoogste aandeel van de 22 gebieden.¹²⁰

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee eens op drie stellingen over eenzaamheid en isolement¹²¹

	Er zijn slechts weinig mensen met wie ik echt kan praten	Vaak voel ik me in de steek gelaten	Er is niemand die speciaal belangstelling voor mij heeft
Zuidoost	21%	10%	11%
Amsterdam	20%	8%	7%

Diversiteit netwerk

Bewoners van stadsdeel Zuidoost lijken een minder eenzijdig netwerk te hebben dan gemiddeld in Amsterdam (zie tabel @). Ongeveer een vijfde kent geen of weinig mensen uit een andere sociale klasse of met andere politieke opvattingen, drie op de tien kent geen of weinig mensen met andere religieuze opvattingen en minder dan een vijfde kent geen of weinig mensen met een andere etnische of culturele achtergrond. Deze aandelen liggen een stuk lager dan gemiddeld in Amsterdam. In Bijlmer-Oost liggen deze aandelen wel hoger (rond het gemiddelde voor

¹¹⁹ Burgermonitor 2019.

¹²⁰ GGD Gezondheid in Beeld 2018.

¹²¹ Burgermonitor 2019.

Amsterdam), met uitzondering van het aandeel met geen of weinig vrienden/kennissen met een andere etnische of culturele achtergrond, dat ook in dit gebied relatief laag is.

Tabel @ Aandeel dat geen of weinig vrienden/kennissen heeft uit andere groepen¹²²

	sociale klasse	politieke opvattingen	religieuze opvattingen	etnische of culturele achtergrond
Zuidoost	22%	18%	30%	16%
Amsterdam	30%	25%	41%	28%

Spanningen en polarisatie

Stadsdeel Zuidoost heeft met 42 een iets een lager dan gemiddelde sociale cohesie score.¹²³ In Bijlmer-Centrum is de sociale cohesie relatief laag (35), in Gaasperdam/Driemond is deze juist hoog (47). Ongeveer een derde geeft aan **niet** veel contact te hebben met andere buurtbewoners, dit is iets minder dan in Amsterdam, wel is dit aandeel in Bijlmer-Centrum iets hoger (ongeveer vier op de tien). Over de bevolkingsamenstelling en omgang tussen verschillende bevolkingsgroepen in de buurt is een gemiddeld aandeel bewoners van Zuidoost negatief. Tegelijkertijd is het vertrouwen in buurtgenoten relatief laag: zo durft bijna drie op de tien bewoners bij vakantie de huissleutel niet aan de burens toe te vertrouwen, in Bijlmer-Centrum is dit zelfs vier op de tien terwijl dit aandeel in Gaasperdam/Driemond juist relatief laag is (22%).

Tabel @ Aandeel (helemaal) mee oneens op vijf stellingen over de buurt¹²⁴

	Zuidoost	Amsterdam
Ik heb veel contact met andere buurtbewoners	34%	39%
Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen	29%	22%
Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn	14%	12%
In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om	7%	8%
Ik ben tevreden over de bevolkingsamenstelling in de buurt	17%	17%

5.1.2.e geeft aan dat in Zuidoost over het algemeen veel participatie en bereidheid om elkaar te helpen is, maar dat mensen tegelijkertijd naar binnen gekeerd zijn, veelal met hun eigen problematiek bezig. Ook is er sprake van segregatie. In het Veiligheidsbeeld (april 2020) wordt benoemd dat sommige bewoners zorgen hebben dat de buurt erg zal veranderen door nieuwe bouwprojecten, en dat er zorgen zijn over veryupping en verdrukking. 5.1.2.e

5.1.2.e merkt een opkomende onvrede bij oudere (Bijlmer)bewoners die zich niet gehoord voelen, en het gevoel hebben dat nieuwkomers wel gehoord worden.

Rond het onderwerp Zwarte Piet is polarisatie in Zuidoost, zo vertellen beide professionals. Onderhuidse spanningen tussen witte en zwarte mensen komen rond dit thema naar boven en

¹²² Burgermonitor 2019.

¹²³ Veiligheidsmonitor 2019. Score tussen 0 en 100 waarbij een hoger cijfer een hogere sociale cohesie weergeeft, gemiddelde score van alle stadsdelen is 44. Samengesteld uit vier vragen: 'De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks' (omgekeerd), 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om', 'Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen' en 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen'.

¹²⁴ Veiligheidsmonitor 2019.

soms leidt dit tot persoonlijke vetes. Ook wordt de Zwarte Piet discussie aangegrepen door extreemlinks en extreemrechts om elkaar te ontmoeten (zie ook hoofdstuk 2).

Tot slot zijn er veel klachten gekomen over de groep Israël United in Christ. Deze uit de VS afkomstige religieuze beweging is van mening dat zwarte mensen superieur zijn en pleiten voor raszuiverheid. Een uit Rotterdam afkomstige groep mensen probeerde in Zuidoost mensen te werven voor deze beweging. Hier kwamen vooral veel klachten over omdat zij hard praten, nadrukkelijk aanwezig waren en voorbijgangers aanspraken (bijvoorbeeld een gemengd stel), waardoor mensen zich geïntimideerd voelden. Er zijn geen signalen dat de beweging gehoor vindt bij bewoners van Zuidoost. De laatste tijd is de groep minder aanwezig en valt deze niet meer op bij het stadsdeel.

VERTROUWELIJK